

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Adekvátnost trestání domácího násilí v České republice

Plzeň 2022

Karolína Říhová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Karolína ŘÍHOVÁ
Osobní číslo:	R17M0275P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Adekvátnost trestání domácího násilí v České republice
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod do problematiky domácího násilí
2. Právní úprava domácího násilí
3. Ochrana obětí domácího násilí
4. Trestání domácího násilí
5. Závěr
6. Seznam použitých pramenů

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **9. února 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 19. října 2021

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Adekvátnost trestání domácího násilí v České republice“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Postoloprtech dne

.....

Karolína Říhová

Poděkování:

Velice ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M. za jeho cenné rady, ochotu a profesionální přístup.

Anotace

Diplomová práce se zabývá adekvátností trestání domácího násilí v České republice. Zda tresty odpovídají spáchanému činu a jeho následkům. Problematika bude prezentována zejména z pohledu, jestli je domácí násilí subsumováno pod správné trestné činy a jestli ukládané trestní sazby reflektují závažnost tohoto trestného činu. Práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se věnuje konkrétně pojmu domácího násilí, který v České republice není legálně definován. Druhá kapitola popisuje a analyzuje hmotněprávní úpravu domácího násilí. Třetí kapitola stručně zmiňuje ochranu obětí domácího násilí. Čtvrtá kapitola se věnuje trestání domácího násilí. Na základě vyhodnocení čtvrté kapitoly, se pátá kapitola zabývá úvahy de lege ferenda.

Abstract

This diploma thesis deals with the adequacy of punishment of domestic violence in the Czech Republic. Whether the penalties correspond to the committed act and its consequences. The issue will be presented mainly from the point of view of whether domestic violence is subsumed under the right crimes and whether the imposed penalty rates reflect the seriousness of this crime. The thesis is divided into five chapters. The first chapter deals specifically with the concept of domestic violence, which is not legally defined in the Czech Republic. The second chapter describes and analyzes the substantive law of domestic violence. The third chapter briefly mentions the protection of victims of domestic violence. The fourth chapter deals with the punishment of domestic violence. Based on the evaluation of the fourth chapter, the fifth chapter deals with de lege ferenda considerations.

Klíčová slova

Tresty, trestání, domácí násilí, trestání domácího násilí, týrání osoby žijící ve společném obydlí, judikatura, právní úprava domácího násilí, oběť, kriminalita, násilí.

Keywords

Penalties, punishment, domestic violence, punishment of domestic violence, abuse of a person living in the same household, case law, legal regulation of domestic violence, victim, crime, violence.

Obsah

Úvod	9
1. Úvod do problematiky domácího násilí	12
2.2. Pojem a charakteristické znaky domácího násilí	14
2.3. Formy domácího násilí	20
2.4. Oběť domácího násilí	23
2.4.1. Viktimizace obětí domácího násilí	26
2. Právní úprava domácího násilí	28
2.1. Ústavní a mezinárodní úprava domácího násilí	31
2.1.1. Ústavně právní úprava domácího násilí	31
2.1.2. Právní úprava domácího násilí v mezinárodních dokumentech	33
2.1.3. Dokumenty Evropské unie a Rady Evropy	36
2.2. Občanskoprávní úprava	38
2.3. Správněprávní úprava	39
2.4. Trestněprávní úprava domácího násilí	41
2.4.1. Domácí násilí z pohledu trestního práva hmotného	41
2.5. Komparace se zahraniční úpravou domácího násilí	44
3. Ochrana obětí domácího násilí	47
3.1. Policie České republiky	47
3.2. Intervenční centra	50
3.3. Soudy	51
4. Trestání domácího násilí	55
4.1. Obecně o trestání	55
4.2. Právní základ pro trestání domácího násilí	59
4.3. Správní trestání	60
4.4. Postih trestním právem	63
4.5. Případové studie	66
4.5.1. Čtyřleté domácí násilí s prodáváním manželky k prostituci	66
4.5.2. Osmileté domácí násilí s pravidelným znásilňováním	70
4.5.3. Dlouhodobé týrání partnerky a pronásledování	73
4.5.4. Shrnutí případové studie	74
4.6. Porovnání s trestáním jiných trestných činů	75
4.7. Zhodnocení trestání domácího násilí v České republice	78
5. Proč netrestáme - úvahy de lege ferenda	81

5.1. Nedostatečné vzdělání soudců a státní zástupců v problematice domácího násilí	81
5.2. Centralizovaná databáze rozhodnutí soudů nižších stupňů	83
5.3. Legální definice domácího násilí	84
Závěr	86
Seznam používaných zkratk	89
Seznam použitých zdrojů	90
Bibliografické zdroje	90
Právní předpisy	92
Zahraniční právní předpisy	93
Judikatura	93
Internetové zdroje	94
Přílohy	97
Příloha č. 1	97
Příloha č. 2	98
Příloha č. 3	99

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma „Adekvátnost trestání domácího násilí v České republice“. Téma jsem si zvolila z důvodu, že se jedná o stále aktuální problematiku, která si zaslouhuje pozornost všech dotčených veřejných orgánů i široké veřejnosti. Zároveň se jedná o problematiku, se kterou je velmi obtížné se seznámit. V České republice neexistuje centralizovaná databáze rozsudků trestních soudů nižších stupňů. Z toho důvodu se s trestáním domácího násilí může veřejnost seznámit téměř pouze skrze rozhodnutí Ústavního soudu, a Nejvyšších soudů, kde ale judikaturní praxe není příliš obsáhlá. Ne každý však zná tyto postupy, a ne každý je schopen se v těchto databázích orientovat. Rozhodnutí nižších soudů se zveřejňují pouze v případě, mají-li eminentní význam pro rozhodovací praxi. Ve většině případů se veřejnost s problematikou domácího násilí seznamuje pouze z médií, která zveřejňují případy domácího násilí. Média v tomto případě ale nemusí přinášet úplně objektivní hodnocení případu. Média pro zvýšení sledovanosti obvykle zveřejňují případy s velkou brutalitou, nebo případy, kde se objevují slavné osobnosti. Věrohodnost těchto zveřejněných informací je na velmi nízké úrovni.

Cílem této diplomové práce je vyhodnocení, zda se domácí násilí v České republice trestá adekvátně tzn. zda jsou tresty odpovídající spáchanému činu a jeho následkům. Tuto problematiku bych chtěla prezentovat zejména z pohledu, jestli je domácí násilí subsumováno pod správné trestné činy a jestli ukládané trestní sazby reflektují závažnost tohoto trestného činu. K tomuto cíli bych chtěla dospět zejména na základě kazuistik a statistických údajů. Údaje následně porovnáám s trestáním jiných trestných činů, kde se zaměřím zejména na porovnání ukládání podmíněných a nepodmíněných trestů odnětí svobody a na ukládané trestní sazby. Vyjma tohoto hlavního cíle bych chtěla čtenáře seznámit i se samotnou problematikou domácího násilí a jeho právní úpravou.

Diplomová práce je diferencována do jednotlivých kapitol, pomocí kterých bych chtěla dosáhnout komplexního popsání této problematiky. Členění je založeno na principu seznámení čtenáře diplomové práce se samotným pojmem domácího násilí, poté s právními normami (trestněprávními, správněprávními i občanskoprávními), kterými se řídí posuzování domácího násilí. Následuje komparace právních norem využívaných v souvislosti s domácím násilím dříve

a v současné době. Dále je uvedena ochrana obětí domácího násilí a samotné trestání domácího násilí. Předložená kazuistika podtrhuje předpoklad diplomové práce. Jako metody práce jsem zvolila kazuistiku a komparaci s využitím statistických dat. Na těchto metodách bych chtěla svou hypotézu ověřit. Jednotlivé kapitoly se budou věnovat následujícím tématům.

První kapitola je věnována konkrétně pojmu domácího násilí. V České republice není tento pojem legálně definovaný. Právě determinace domácího násilí je zcela zásadní pro potrestání pachatele. Pokud nedokážeme domácí násilí identifikovat a odlišit ho od jiných trestných činů, nemůžeme dosáhnout toho, že bude pachatel adekvátně potrestán. Za pomoci literární rešerše, analýzy a komparace několika definic a judikurní praxe najdu stěžejní průnik mezi jednotlivými definicemi, na základě čehož určím definiční znaky domácího násilí. Následně popíšu i jednotlivé formy domácího násilí. V podkapitolách se budu stručně věnovat i samotné oběti domácího násilí a procesu viktimizace. Tyto podkapitoly jsem do práce zahrнула z důvodu, že dle mého názoru umožňují lepší pochopení celé komplexní problematiky. Právě dopad domácího násilí na oběti bývá velmi často podceňován, což je spojeno i s řadou mýtů ohledně oběti domácího násilí. Proces viktimizace podtrhuje společenskou závažnost toho trestného činu. Cílem první kapitoly je poskytnout co možná nejefektivnější definici domácího násilí a seznámení čtenáře této diplomové práce s definičními znaky domácího násilí a jeho formami.

Druhá kapitola bude popisovat a analyzovat hmotněprávní úpravu domácího násilí. Než se zaměřím na aktuální právní úpravu, budu se věnovat historickým úpravám, resp. tím, pod jaké trestné činy bylo domácí násilí v průběhu let subsumováno. Od historických úprav přejdu k aktuální právní úpravě, kde se budu věnovat jak právní úpravě trestní, tak i občanskoprávní a správní. V rámci trestní úpravy se budu zabývat zejména tím, pod jaké trestné činy může být domácí násilí zahrnováno. V České republice neexistuje skutková podstata trestného činu domácího násilí, musí proto být podřazeno pod trestné činy, které jej co možná nejvíce vystihují. Tato kapitola by měla přinést komplexní rozbor toho, jaké zákony upravují problematiku domácího násilí a pod jaké trestné činy lze domácí násilí podřazovat. V závěrečné podkapitole stručně porovnam českou právní úpravu se zahraniční právní úpravou, kde se budu věnovat zejména komparaci subsumpce pod trestné činy a trestní sazbou.

Třetí kapitola se bude věnovat ochraně obětí domácího násilí. Jedná se pouze o stručné seznámení se systémem ochrany obětí domácího násilí. V České republice je ochrana obětí domácího násilí tvořena tří piliřovou soustavou, kterou bych v této kapitole chtěla blíže přiblížit.

Čtvrtá kapitola bude stěžejní. V této kapitole se budu věnovat již samotnému trestání. Úvodem stručně zmíním, co je účelem trestu a jakými zásadami se musí soud při ukládání trestů držet. V rámci této kapitoly budu využívat zejména metodu komparace a analýzy, kdy budu porovnávat platnou legislativu s praxí, která se při ukládání trestů vyskytuje. Tato kapitola bude rovněž obsahovat statistické údaje a kazuistiky týkající se domácího násilí a jeho trestání. Vzniklé údaje následně porovnáám s trestáním jiných trestných činů, kde se zaměřím zejména na porovnání ukládání podmíněných a nepodmíněných trestů odnětí svobody a na ukládané trestní sazby. Závěrem této kapitoly bude zhodnocení, zda se domácí násilí trestá adekvátně.

V rámci diplomové práce budu pracovat s právními předpisy, komentářovou literaturou, odbornou literaturou, judikaturou, učebnicemi či odbornými elektronickými články. V rámci jednotlivých kapitol budu používat zejména metody literární rešerše, analýzy, syntézy a komparace.

1. Úvod do problematiky domácího násilí

V úvodní kapitole bych se chtěla věnovat konkrétně pojmu domácího násilí. Vymezení, co spadá do domácího násilí a co do domácího násilí nepatří. Potřeba determinace domácího násilí od jiných trestných činů je zásadním problémem, který se dotýká nejenom praxe v České republice, ale i jiných evropských zemí. Nedokážeme-li domácí násilí odlišit od trestných činů, jakými jsou například nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, vydírání, ublížení na zdraví, nemůžeme adekvátně potrestat pachatele a zároveň nelze dostatečně chránit oběť domácího násilí před dalšími útoky.

O domácím násilí se začalo mluvit teprve v nedávné době. Dlouhou dobu bylo toto téma velmi tabuizováno, zejména z důvodu, že se často jedná o problémy uvnitř rodiny nebo intimního vztahu, a ve společnosti bylo státním zřízením podporovanou normou, že tyto problémy se „*neřeší veřejně*“, že vlastně neexistují. Problematika domácího násilí „spala“ prakticky do 70. let 20. století. V kontextu společenských změn v 60. a 70. letech 20. století vznikají nová témata, která byla dříve považována za tabu. Domácí násilí proniká do zájmu veřejnosti i odborníků díky zveřejňování zvláště krutých případů týraných žen. S tím je spojen samotný zrod domácího násilí. Jedná se o společenský problém jednoznačně spjatý se závaznými podobami dlouhodobého týrání a zneužívání manželky či partnerky.

Problematika domácího násilí začala být považována za společenský problém až s feministickými hnutími v USA a západní Evropě, která volala po zrušení společenské tolerance k závadnému intimnímu chování mužů vůči ženám. Tváří domácího násilí v původní podobě se stala Američanka Francine Hughesová, která 9. 3. 1977 upálila svého bývalého manžela. Ten ji soustavně, po dobu 13 let týral. Soudní řízení se ženou, která zavraždila bývalého manžela a otce svých dětí, probíhalo za zájmu široké veřejnosti. Středem zájmu veřejnosti bylo hlavně to, zda soud v rámci rozhodnutí přihlédne k utrpení, které musela snášet. Při své obhajobě právní zástupce p. Hughesové využil diskuze o syndromu týrané ženy, která v tu dobu byla velmi aktuální. Chování Hughesové bylo posuzováno jako reakce na kumulované týrání, nikoli jako reakce na jednorázový útok. Hughesová byla osvobozena pro „časově omezenou ztrátu přičetnosti“ spojenou se syndromem týrané ženy. Tento rozsudek změnil pohled na fenomén domácího násilí a vedl k

nové legislativě.¹ V dnešní době už ale víme, že se domácí násilí netýká pouze žen. Oběťmi jsou i muži, děti, senioři, či zdravotně postižení.

Domácí násilí patří k nejrozšířenějším formám násilí a vykazuje se vysokou mírou latence. Podle německého kriminologa H. J. Schneidera „*je domácí násilí nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.*“² Představuje závažný a aktuální celospolečenský problém s devastujícím dopadem na všechny dotčené osoby, což bývají zpravidla členové rodiny, děti vyrůstající v násilném prostředí. O aktuálnosti tohoto celospolečenského problému svědčí i fakt, že se tzv. domácí násilí stalo předmětem legislativních aktivit, směřujících k omezení negativních důsledků domácího násilí právními prostředky.²

V České republice se problematika domácího násilí začala „*dostávat na veřejnost*“ zejména činností Bílého kruhu bezpečí, který se od roku 1991 zabývá pomocí obětem trestné činnosti. Z iniciativy Bílého kruhu bezpečí byla v roce 2002 založena **Aliance proti domácímu násilí**, jejíž expertní skupina připravila návrh znění zákona na ochranu před domácím násilím. V letech 2003–2004 byl v Ostravě realizován pilotní projekt „*Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí*“, na jehož základě byla potvrzena nedostatečná právní ochrana obětí domácího násilí, absence systému pomoci. Projekt poukázal na nutnost přijetí nové legislativy, nutnost mezioborové spolupráce zainteresovaných subjektů veřejné správy, samosprávy, neziskového sektoru a dalších institucí. V říjnu 2004 se konal v Praze první národní kongres Aliance proti domácímu násilí pod názvem „*Nová legislativa a nová praxe*“. Na tomto kongresu byla umožněna celonárodní diskuze a kde byli mimo jiné zástupci odborné veřejnosti seznámeni s návrhem zákona na ochranu před domácím násilím, připraven Aliancí proti domácímu násilí. Vystal zde problém s personálním vzděláním zainteresovaných osob. V letech 2005–2007 byl Bílým kruhem bezpečí realizován projekt „*Hráz*“, který měl reagovat na nedostatečný personální rozvoj. Vznikl v rámci operačního programu Rozvoje lidských zdrojů. Prostřednictvím kterého byly připraveny podmínky pro budování nového systému péče o osoby ohrožené domácím násilím. Počátečním rokem

¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.

² Jelínek, J.: K trestněprávnímu postihu domácího násilí. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005, No. 2, pp. 54-58.

budování nové praxe v oblasti domácího násilí byl rok 2007, kdy nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím. Přímou pomoc obětem domácího násilí začalo poskytovat 15 intervenčních center. Bílý kruh i nadále pokračuje v oborovém vzdělávání policistů, soudců, pracovníků intervenčních center a dalších spolupracujících institucí.³

2.2. Pojem a charakteristické znaky domácího násilí

V České republice nenalezneme jednotnou definici domácího násilí, žádný právní předpis neobsahuje legální definici tohoto pojmu. Což je jedním z mnoha problémů při trestání pachatele. Nedostatečná legální definice pojmu způsobuje, že se zainteresované veřejné orgány řídí pouze na základě znaků, které dané jednání má naplňovat. Může velmi často dojít k tomu, že orgán všechny znaky nerozpozná, zejména i z důvodu, že s danou problematikou není dostatečně seznámen, a dojde k subsumpci činu pod nesprávný trestný čin.

Česká republika není ale světovou výjimkou. S problémem při definování domácího násilí se potýká řada států:

Ve Velké Británii neexistuje jednotná definice, která by vymezovala pojem domácího násilí. Definice se liší od osoby k osobě. Pro účely definování přijala Metropolitní policie definici Association od Chief Police Officers: *„Jakýkoliv výskyt ohrožujícího chování, násilí nebo zneužití (psychického, fyzického, sexuálního, ekonomického nebo emocionálního) mezi dospělými osobami, které jsou nebo někdy v minulosti byly intimními partnery nebo členy jedné rodiny, a to bez ohledu na pohlaví“*.

V Nizozemí se za domácí násilí považuje násilí páchané na oběti někým z kruhu rodiny. Domácí násilí je trestáno podle trestního práva jako kterékoli jiné sexuální nebo psychické násilí. Ohledně domácího násilí neexistuje v trestním zákoně zvláštní ustanovení.

Ve Finsku se domácím násilím obvykle míní ublížení na zdraví v partnerském vztahu, jehož obětí je žena a pachatelem muž, stejně tak se ale předpokládá s tím, že rodiče mohou týrat své děti, ženy muže, děti své rodiče nebo sourozence. Pro účely policejního školení se začala využívat nejvhodnější definice,

³ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

kdy „domácím násilím je veškeré fyzické, sexuální nebo psychické násilí či jeho hrozba namířené v rámci rodiny jedním jejím členem na druhého.“⁴

V České republice můžeme pracovat hned s několika definicemi, které se snaží pojem domácího násilí přiblížit:

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb. definuje domácí násilí jako „opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.“⁵

Policie České republiky definuje domácí násilí jako „především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky – opakování a dlouhodobost, eskalace, jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí, neveřejnost“⁶

Ministerstvo vnitra definuje domácí násilí v rodině jako „dlouhodobé násilné chování v rodině, které zahrnuje jakékoliv činy nebo opomenutí spáchaná v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují vývoj jeho osobnosti.“⁷

Bílý kruh bezpečí definuje domácího násilí jako „fyzické, psychické, ekonomické nebo sexuální násilí mezi partnery, tj. manžely, druhy apod., ke kterému dochází opakovaně, zpravidla mimo kontrolu veřejnosti, a role dvou stran, násilné osoby a osoby ohrožené násilím, jsou nezpochybnitelné. Domácí násilí se

⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. [Praha]: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.

⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb. In: . Parlament České republiky, 2006, 46/2006 Sbírky zákonů.

⁶ ČR, Policie. Domácí násilí. Preventivní informace [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

⁷ Z.S., Magdalenium. Definice pojmu domácí násilí [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.magdalenium.cz/definice-pojmu-domaci-nasili>

u hrožených osob projevuje ztrátou schopnosti zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah.“⁸

Deklarace OSN o odstranění násilí páchaného na ženách z roku 1993 definuje domácí násilí jako „*za násilí páchané na ženách je považován každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrasování a úmyslné omezování osobní svobody, a to jak ve veřejném, tak soukromém životě.*“⁹

Výše zmíněné definice, používané v České republice, se shodují na následujících čtyřech charakteristických znacích domácího násilí – **násilné jednání, opakovanost, rozdělení rolí na osobu násilnou a osobu ohroženou násilím**. Rozchází se ale v případě znaku eskalace, se kterým operuje pouze definice Policie ČR. Nejefektivnější jsou dle mého názoru definice Policie ČR a Bílého kruhu bezpečí. Obě tyto definice jsou genderově nezaujaté a pracují téměř se všemi charakteristickými znaky domácího násilí. O něco specifitější považuji definici Policie ČR, která vyžaduje kumulativní naplnění znaků opakovanosti a dlouhodobosti, eskalace, jasného a nezpochybnitelného rozdělení rolí a neveřejnost. Tyto charakteristické znaky budou níže potvrzeny i judikaturou. V případě definice Bílého kruhu bezpečí považuji za problém, že se vymezuje na násilí mezi partnery a nepracuje s eskalací konfliktu. Domácí násilí se sice nejvíce vyskytuje mezi partnery, vedle toho ale máme násilí páchané na dětech, seniorech, zdravotně postižených osobách, proto toto vymezení nepovažuji za zcela správné. Za nejvíce vágní definici považuji definici obsaženou v Důvodové zprávě k návrhu zákona č. 135/2006 Sb. Tato definice pouze obecně zmiňuje násilné jednání. Specifitěji toto jednání nedefinuje. Zda se jedná o násilí fyzické, psychické, sexuální či jiné. Stejně tak definice nepracuje se základními charakteristickými znaky domácího násilí jako je eskalace a **zcela zásadním rozdělení rolí**. Obdobná situace je i v případě definice Ministerstva vnitra, která zcela opomíjí rozdělení rolí, eskalaci a též dostatečně nevymezuje násilné chování. Co se týče definice Deklarace OSN o odstranění násilí páchaného na ženách z roku 1993, zde považuji za problémovou genderovou zaujatost. Domácí násilí se netýká pouze žen, ale

⁸ Z.S., Bílý Kruh Bezpečí. Co je a co není domácí násilí [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>

⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2004. ISBN 8023921061.

i mužů. Navíc ani tato definice nepracuje se znaky eskalace a rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.

Definice domácího násilí se stala předmět i soudní praxe. Velmi obsáhlou definici pojmu domácího násilí předložil **Nejvyšší správní soud** v rozsudku ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 5 As 84/2008, „*Domácí násilí je pokládáno za poměrně zvláštní, samostatný fenomén. Mimořádnost přitom neplyne ani tak ze samotného násilí, ale spíš z toho, vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňováno. Právě tyto příznačné okolnosti jsou zvýrazňovány v pojmech zneužívání partnera (Partner Abuse) nebo intimní násilí (Intimate Violence). Zatímco tyto dva pojmy zůstaly omezeny na stránky odborné literatury, výraz domácí násilí (Domestic Violence) je běžně používán. Domácí násilí nepochybně představuje závažnou formu kriminální činnosti, která vykazuje mnohé znaky odlišující ji od běžných deliktů řešených v trestním či přestupkovém řízení. Obsah širokého pojmu domácího násilí lze nejnvýstižněji přirovnat k šikaně. Šikanování (zde ve vztahu dvou blízkých lidí) zahrnuje širokou škálu útoků proti důstojnosti a zdraví člověka – od verbálních útoků, urážek, zesměšňování, ponižování, vyhrožování různými újmami nebo násilím, přes ničení věcí, omezování pohybu, neustálou kontrolou, omezování kontaktů s rodinou a přáteli, až po fyzické napadání ve formě pohlavků, kopání, bití, vyhrožování nebo ohrožování zbraní, popřípadě až po použití zbraně. V každém případě jde vždy o jednání volné a úmyslné, resp. svévolné. Pachatel má vždy možnost ovlivnit své jednání, rozhoduje se, zda se bude násilně (šikanózně) chovat, či nikoliv. Významným indikátorem domácího násilí je **nerovné postavení mezi pachatelem a obětí**. Pachatel má nad obětí zjevnou nebo i nevyslovenou či obětí nepřiznanou převahu. Je to vždy pachatel, kdo určuje pravidla. To, co smí pachatel, nesmí oběť. Postavení oběti je tak podřízené a odvozené od nároků, požadavků a hrozeb pachatele. Dalším znakem domácího násilí je **opakovanost** – zjednodušeně řečeno, jeden pohlavek, políček nutně ještě neznamená, že se jedná o domácí násilí; pokud však již takových jednání bylo více i v minulosti, jejich četnost se zvyšuje, již nelze zcela úvahu o možnosti domácího násilí přejít. **Na druhou stranu nelze domácí násilí zaměňovat s tzv. „italskou domácností“**, kdy např. oba manželé po vzájemné hádce a potyčce ničí věci druhého, a nakonec třeba i zcela zdemolují byt. Zde jsou totiž oba účastníci v „rovném“ postavení, jsou silnými partnery, jsou pachateli i oběťmi současně. V takovém případě zde zcela chybí znak mocenské asymetrie, typické pro domácí násilí, resp. jakýkoli typ šikany.*

*Jde pojmově o hádku, kde existují dva rovnocenní partneři. Nepochybně takový typ partnerského soužití není žádoucí, nicméně nemá pro jednoho či druhého z partnerů natolik devastující vliv jako šikana v asymetrickém vztahu – násilník – podřízená oběť. Domácí násilí však není jen pouhou hádkou. Skutková podstata domácího násilí se nevztahuje na ojedinělé roztržky či půtky, ani na argumentační konflikty mezi partnery, které sklouznou do násilné podoby. Domácím násilím se míní **velmi tvrdá a nezdravá podoba partnerských vztahů označovaná jako zneužívání partnera**. Z pohledu oběti jde nejdříve o lidskou důstojnost, pak o osobní bezpečí, a nakonec o život. Charakteristická pro domácí násilí je **postupná eskalace**; může zpravidla začínat drobným omezováním osobní svobody, pokračuje urážkami, zesměšňováním, přerůstá ve fyzické násilí a v horších případech končí i vážnými formami ublížení na zdraví. Mezi rizikové faktory, které by měly upozornit na nebezpečnost pachatele, patří zejména držení zbraně, nadměrné užívání alkoholu, drog, opakované násilné chování v minulosti, žárlivost, majetnické sklony, zastrašování, vydírání, např. vyhrožování sebevraždou, násilné chování k ostatním členům rodiny nebo k okolí. Základní zvláštností domácího násilí je i to, že **k takovým případům dochází zpravidla v soukromí, nejčastěji v soukromí společného obydlí**. Nejpravděpodobnější příčinnou okolností domácího násilí je osobnostní založení. Tomu odpovídá i alternativní pojem zneužívání partnera, který naznačuje psychologickou podobnost domácího násilí s problematikou zneužívání dětí. V obou jevech hraje totiž osobnost pachatele klíčovou roli, chování zneužívané oběti je z hlediska iniciace násilí podružné, ovlivňuje pouze detaily ve způsobu provedení¹⁰.*

Z aktuálnější judikatury se pojmu domácího násilí věnoval i **Nejvyšší soud České republiky** v Usnesení ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 207/2016, který se pojmu domácího násilí věnuje již v pojetí novelou zakotveného trestného činu v ust. § 199 „Týrání osoby žijící ve společném obydlí“ z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, „hlavním smyslem ustanovení § 199 tr. zákoníku je posílení ochrany osob ohrožených fenoménem tzv. domácího násilí, tj. **násilí páchaného mezi osobami blízkými ve smyslu jejich vzájemného vztahu, přičemž vzájemné role těchto osob jsou v rámci násilného vztahu neměnné (jeden z aktérů je stále osobou ohroženou a druhý osobou násilnou)**, tzn. že se nejedná o vzájemnou hádku nebo rvačku mezi partnery. Současně jde o násilí **opakované, dlouhodobé, nikoli o jednorázovou**

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn./č.j. 5 As 84/2008-81

eskalaci konfliktní situace vyvolané např. vzájemnou roztržkou či neshodou mezi partnery. Třetím charakteristickým znakem domácího násilí je prostředí, ve kterém je páčáno (zpravidla se jedná o byt, rodinný dům či rekreační objekt užívaný společně násilnou osobou i osobou ohroženou domácím násilím). V konkrétním případě přitom není nutné, aby u týrané osoby vznikly jakékoli následky na zdraví v podobě zranění či jiné obdobné újmy, neboť týrání nemusí mít nutně jen povahu fyzického násilí, ale může spočívat i v působení psychických útrap, popř. být v rovněž sexuálního násilí, ekonomického násilí, vyvolání stavu sociální izolace či být různorodou kombinací některých z těchto forem.“¹¹

Přesto že nenalezneme jednotnou legální definici, můžeme z jednotlivých definic vymezit stěžejní znaky, které jsou pro domácí násilí typické:

Klíčovým znakem domácího násilí je jeho opakovanost a dlouhodobost.

Za domácí násilí nemůžeme považovat jednorázové incidenty, spory, hádky či vzájemné potyčky. Může se ale jednat o počátek domácího násilí, jelikož dalším specifickým znakem domácího násilí je **eskalace**. Jedná se o **vědomou a úmyslnou činnost**, která začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se zpravidla postupně přidávají útoky proti zdraví a v konečném stádiu může přejít v útoky proti lidskému životu.¹² Domácí násilí má svou příznačnou dynamiku. Předchází mu často snaha izolovat partner a od ostatního sociálního okolí a omezování či přímo zakazování běžných kontaktů s přáteli a známými. Vlastní domácí násilí začíná drobnějšími výpady a útoky na partnera. Zatímco zasažená oběť je zaskočená a má tendenci je omlouvat jako ojedinělé excesy, agresor stupňuje intenzitu svých ataků, a také zkracuje intervaly klidu.

Domácí násilí „se odehrává beze svědků“ a mezi osobami, které k sobě mají **blízkých vztah**. Může se jednat o osobu blízkou, ale i jinou osobu např. nájemník nebo podnájemník, za podmínky že s pachatelem žije ve společném obydlí.¹³ V čemž můžeme spatřovat značnou nebezpečnost pro ohroženou osobu. Jednání je skryté před zraky veřejnosti i státních orgánů.¹⁴

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 207/2016

¹² Domácí násilí: Co je to domácí násilí. Profem [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/domaci-nasili>

¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-575-0.

Mezi obětí a agresorem se vyskytuje též jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí na osobu ohroženou a násilnou osobu. Kdy násilná osoba využívá a zneužívá svého postavení. Agresor uplatňuje svou moc, kontrolu nad každodenním životem oběti. Domácí násilí nemůže probíhat tam, kde není nerovné postavení, jedná se o viktimologický základ. Oběť bývá často paralyzovaná, nemá možnost se bránit. Důvodem ochromenosti může být např. to, že jsou na agresorovi finančně závislí, jedná se o dítě, osobu vysokého věku, postiženou osobu, či jinak ochromenou osobu, které se v určitých případech mohou považovat za zvlášť zranitelné oběti.

Specifickým znakem domácího násilí je, že násilná a ohrožená osoba spolu žijí. Hovoří se o tom, že právě **společný privát vytváří závislost.** Ohrožená osoba má ztíženou možnost společné obydli opustit. Spáchání trestného činu týrání osoby žijící ve společné obydli je podmíněno tím, že osoby společně žijí ve společném obydli. **Pokud týraná osoba opustí společné obydli, nemůže se nadále jednat o trestný čin týrání osoby ve společném obydli.** Pokud je ohrožená osoba i nadále vystavena útokům ze strany pachatele, může takové jednání naplňovat jiné trestné čin, které budou zmíněny dále v diplomové práci.¹⁵

2.3. Formy domácího násilí¹⁶

Jak je již patrné z výše zmíněných soudních rozhodnutí, zejména na to poukazuje Usnesení **Nejvyšší soud České republiky** ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 207/2016, domácí násilí se neprojevuje pouze formou fyzického násilí, neplatí „kde nejsou modřiny, není domácí násilí“. V případě domácího násilí se nelze omezovat jen na tradiční definici násilí „*použití síly k působení na vůli člověka s cílem překonat kladený odpor nebo očekávaný odpor nebo mu zamezit*“.¹⁷ Domácí násilí se může projevovat i psychickou, sexuální, či ekonomickou formou, zpravidla ale mají společný cíl, a to získání moci, udržet si plnou moc a kontrolu nad druhým.¹⁸ Jedná se o každý čin, kdy oběť dělá něco, co nechce dělat, nebo jí je

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁶ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Domácí násilí: impulsy ze zahraničních trestněprocesních úprav, návrhy de lege ferenda*. *Trestněprávní revue* [online]. 2003 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgnpxi4s7hbpngxzsgizq&groupIndex=7&rowIndex=0>

¹⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

bráněno dělat něco, co chce, nebo v ní vyvolává strach. Pachatel určuje chování oběti prostřednictvím moci, kterou mu poskytuje strach. Pachatel zneužívá svého postavení, které má ve vztahu k osobám, které jsou na něm materiálně nebo citově závislí.¹⁹

Fyzické násilí je společně se sexuálním násilím nejzávažnějším projevem agrese vůči blízké osobě a zároveň se jedná i o nejzjevnější formu. Fyzické násilí se objevuje ve formách od fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, bodání, pokusy o škrčení, kopání až po útoky bezprostředně ohrožující zdraví či dokonce život. Cílem je ublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranění či fyzické utrpení. Následky po fyzickém násilí jsou často viditelné pouhým okem. Bývá nejvíce zřetelné až již ve své aktivní formě nebo ve své následné formě – modřiny, zlomeniny, pohmožděliny apod., na rozdíl od psychického násilí.

Sexuální násilí. Vyskytuje se zejména mezi partnery. Sexuální násilí lze vymezit jako nedobrovolný sexuální kontakt. Ze statistik z USA vyplývá, že třetina až polovina týraných žen byla nejméně jednou partnerem znásilněna. V České republice je situace obdobná. Podle výzkumu agentury MindBridge Consulting pro organizaci ProFem, který byl proveden v srpnu 2021 a zkoumal zkušenost žen v ČR se sexuálním násilím a obtěžováním, 54 % žen zažilo během svého života sexuální násilí či sexuální obtěžování.²⁰

Psychické násilí spočívá zejména ve vyvolání duševního utrpení, duševní úzkosti, bolesti, strasti. Projevy psychického násilí mohou být různé, ať již v podobě urážek, ponižování, zesměšňování či kritizování. Útok za využití psychického násilí může být veden i na věci, na které má ohrožená osoba citovou vazbu (ničení osobních věcí) tzv. *neverbální psychické násilí*. Projevovat se může i vydíráním, vyhrožováním nebo zastrašováním. Častá bývá i kontrola pohybu, telefonu, e-mailu, omezování samostatnosti a rozhodování o sobě. Jedná se o nejběžnější aspekt domácího násilí a napáchá největší škody. Velmi obtížně se

¹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. Domácí násilí: impulsy ze zahraničních trestněprocesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo. *Trestněprávní revue* 8/2003, s.223 [online]. (TR 8/2003) [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgnpxi4s7hbpngxzsgizq&groupIndex=7&rowIndex=0#>

²⁰ To je Rovnost. Domácí násilí a sexuální násilí v roce 2021: co říkají aktuální výzkumy. *ProFem* [online]. Vláda ČR, 2021 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Domaci-nasili-a-sexualni-nasili-v-roce-2021.pdf>.

prokazuje, jelikož nezanechává žádné evidentní stopy. Následky tohoto typu násilí jsou však nedozírné a často k nápravě psychiky oběti dochází až za velmi dlouhou dobu, je-li vůbec původní psychický stav oběti možný.

Sociální násilí. Spočívá ve využívání dětí a jiných osob jako prostředku nátlaku na ohroženou osobu, zákazy kontaktů s rodinou, přáteli. Může spočívat i v úplné izolaci oběti, tedy nemožnosti setkávat se s jinými lidmi. Agresor postupně získává absolutní kontrolu nad na ohroženou osobou. Sleduje její pohyb, uděluje zákazy, příkazy, vyhrožuje.

V případě **ekonomického násilí** je vůči oběti uplatňována ekonomická kontrola. Oběť může být nucena k odevzdání peněz či jí může být znemožněno chodit do práce. Oběť, která se nachází v neustále finanční tísní a pod neustálou kontrolou ztrácí možnost dělat věci sama, bez vědomí agresora. Právě kvůli finanční tísní se pak může oběť dostat do situace, kdy nemůže opustit domov či vyhledat pomoc. Ekonomická forma domácího násilí není ale zákonem uznávána, byť i toto jednání lze považovat za nátlak na oběť, který ji znemožňuje situaci, v níž se nachází řešit. I když zákon tuto formu domácího násilí nedefinuje a nepřiklání se k ní jako k sankcionované, jedná se o jasný prostředek omezování oběti, o srážení oběti v očích násilníka, o její ponížení.

Ve většině případů není proti oběti uplatňována pouze jedna forma domácího násilí. Vzhledem k dynamické povaze domácího násilí se postupně můžou násilná jednání stupňovat, jednání může nabírat jiné formy. Násilník ve většině případů formy kombinuje a s postupujícím časem stupňuje. Čím více mu jeho agrese prochází, tím bývá vynalézavější a tvrdší ve svém jednání vůči oběti domácího násilí.

Zvláštní způsob týrání řešil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1289/2013, v němž dospěl k závěru, že **neskrývaná nevěra může být za určitých okolností být týráním osoby žijící ve společném obydlí** dle ust. § 199 trestního zákoníku. Soud uvedl, že „*nevěru nelze bez dalšího považovat za projev týrání ve smyslu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku. Za určitých okolností však může být nevěra neskrývaná vůči životnímu partnerovi součástí týrání, jestliže ji poškozená osoba vnímá jako těžké psychické příkoří a pokud pachatel tuto nevěru používá jako prostředek k ponížení takové osoby. V obecné rovině přitom platí, že okolnost, zda poškozená osoba*

*pociťovala jednání pachatele jako těžké příkoří, resp. zda pro ni bylo zvláště trýznivé ve smyslu § 199 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, vyplývá z charakteru samotného jednání, nikoliv pouze z vyjádření poškozené osoby.*²¹

2.4. Oběť domácího násilí

Pojem domácí násilí byl vysvětlen výše. Byly definovány jeho znaky, i přesto, že byla zmíněna nedostatečnost definice. Vystává otázka, kdo je obětí a pachatelem. Za oběť domácího násilí je možné považovat pouze **konkrétní fyzickou osobu**. Omezení obětí pouze na fyzické osoby vychází z podstaty viktimizace. Pouze osoby fyzické jsou nadány emocionalitou, biografickou pamětí a osobností identitou, a mohou tedy subjektivně pociťovat újmu a prožívat traumatizující dopady trestného činu. U fyzických osob pak platí, že za oběť je nutno považovat jen takovou osobu, které trestným činem byl nebo měl být způsobem škodlivý následek.²²

S oběťmi domácího násilí je od počátku spojena řada mýtů. K stále živým mýtům patří např., že domácí násilí se vyskytuje jen v sociálně slabých, nevzdělaných a zjevně problémových rodinách, k domácímu násilí dochází proto, že oběť provokuje, domácí násilí je násilí mužů na ženách v rodinách, či u žen velmi typické, že kdyby chtěla, mohla by ho už dávno opustit.²³ Ve spojitosti s mýty můžeme mluvit rovněž i o *mýtu ideální oběti*, kdy pro oblast domácího násilí se za „dokonalou oběť“ považuje žena starší padesát-ti let, která pochází se sociálně slabší rodiny. Obětí domácího násilí se může stát kdokoliv, a to bez ohledu na jeho osobnost či intelektové dispozice, vzdělání, profesi, věku, pohlaví, náboženského vyznání, barvu pleti a další osobností znaky.

Byť převážnou část obětí domácího násilí tvoří ženy, které jsou v případech závažnějších forem obětími v 95 %, můžeme setkat s pojmem, že se jedná o *genderově podmíněné násilí*. Ženy však nejsou jedinými oběťmi domácího násilí. Budeme-li se zaměřovat na lehčí formy domácího násilí, tak toho se dopouští stejně tak jako muži na ženách, tak i ženy na mužích. U žen jako obětí domácího násilí

²¹ TERYNGEL, Jiří. *Ubližování blízkým: Rodinné listy (Wolters Kluwer)* [online]. 2014 [cit. 2022-03-15]

²² DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7.

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.

můžeme pozorovat, že ženy, které byly zneužívány v dětství, mají vyšší pravděpodobnost, že se stanou obětí domácího násilí, znásilnění, anebo že spadnou do prostituce. V případě dívek, žen můžeme sledovat, že dívky, které v dětství osobně setkaly s domácím násilím, v dospělosti navazují vztahy se stejným typem násilníků. Pro okolí je toto chování nepochopitelné. S tímto jevem poté souvisí jeden z mýtů o domácím násilí: „*Zřejmě se jí násilí líbí, když si volí pořád stejný typ partnerů.*“^{24,25}

Společně s ženami jsou nejčastěji zasaženou skupinou **děti**. V souvislosti s týranými dětmi se hovoří o *syndromu CAN* neboli syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. V rodinách se domácí násilí v 69 % odehrává za přítomnosti dětí. Nutno podotknout, že některé organizace, zabývající se domácím násilím, udávají vyšší procento a podle jejich údajů bývají děti svědky domácího násilí až v 80 %. Každopádně lze konstatovat, že přítomnost dětí v případech domácího násilí je vysoce ohrožující a narušuje jejich zdravý vývoj.²⁶ Jedinci, kteří byli týráni a zneužíváni v dětství mají tendence vstupovat do násilných vztahů. V jejich životních cestách se projevuje sklon opakovat traumatizující zážitky z dětství tím, že se poutají na násilné partnery. Psychoanalytická teorie mluví o tzv. *reinscenaci dětských traumat*. (Peichl, 2015) Obecně je tendence k opakování traumatických zážitků chápána jako dlouhodobý následek fyzického násilí a zneužívání v dětství.

V případě **mužů** se udává, že jsou obětmi ve 2–5 %. Jedná se, ale o velmi latentní skupinu z toho důvodu je komplikované určit přesné zastoupení jednotlivých skupin mezi obětmi. S obdobně latentní skupinou se setkáváme v případě **seniorů**. Uvádí se, že mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím 3–5 % osob. Na seniorech se násilí dopouštějí většinou jejich děti, což z psychologického hlediska je pro seniory velmi bolestivé a z toho důvodu nechtějí o násilí na nich páchaným mluvit. Sociologové se přiklání k tomu, že tento fenomén plyne ze sociálních stereotypů. Muž/chlap je silnější než žena. Celý život se objevují tvrzení, jako např. *nebreč, chlapi nebrečí, vezmi tu tašku, jsi chlap, bud'*

²⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-575-0.

²⁵ HRDÁ, JUDr. Lucie. Přednáška: Problematika domácího násilí [online]. In: . [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TQUug8kbbD4>

²⁶ Z.Ú., Acorus. Definice domácího násilí [online]. In: . [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

statečný, jsi kluk atp. Proto muži více tají násilnické jednání v domácím prostředí, které je směřováno proti nim samotným.

Mezi velmi ohroženou skupinu pak patří **zdravotně postižení**. Zdravotně postižení často nemají žádnou možnost sdělit okolí, že se na nich někdo dopouští násilí. Převážně pouze nejzávažnější případy, které zpravidla končí tragicky se dostanou před soud. Násilí páchané na postižených je skryté, neexistují žádné statistické údaje o jeho výskytu. Zdravotně postižení jsou velmi zranitelnou skupinou, protože jsou mnohdy odkázány na péči násilníka, a vzhledem ke svému handicapu se ne vždy dokáží účinně bránit. Jedná se o slabší oběť a násilník předem ví, že bude ve svém násilném jednání úspěšný.^{27,28}

S oběťmi domácího násilí je spojen **institut zvlášť zranitelné oběti**. Jedná se o institut, který se zabývá specifickou kategorií obětí, o kterých můžeme na základě poznatků viktimologie hovořit jako o „*zlomených, slabých, mlčících anebo silně traumatizovaných obětech*“, *kterým často chybějí i elementární předpoklady pro to, aby si řekly o pomoc*“. Institut byl do české právního řádu zaveden zákonem č. 56/2017 Sb., kterým se změnil zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů, který novelizoval dva klíčové pojmy spojené s domácím násilím a to, kdo je považován za oběť, a kdo za zvlášť zranitelnou oběť. Zvlášť zranitelné oběti mohou být více ohroženy sekundární viktimizací, mohou být více vystaveny negativním vlivům, jako například zastrašování ze strany pachatele, anebo mohou být více stresovány výslechy a dalšími úkony v trestním řízení a také mohou mít více obav z kontaktu s pachatelem. To všechno jsou důvody pro vymezení skupiny zvlášť zranitelných obětí, které v praxi vyžadují zvláštního zřetele.

Za zvlášť zranitelnou oběť považuje zákon o obětech trestných činů dítě, osobu, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, oběti vybraných trestných činů. Plný výčet zvlášť zranitelných obětí přináší

²⁷ Acorus, z.ú. *Kdo může být obětí domácího násilí* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

²⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

§ 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů. Jedná se o oběti, které jsou extrémně traumatizované a je třeba v rámci trestného řízení přistupovat k těmto obětem zvláště ohleduplně, aby se zamezilo sekundární viktimizaci. **Na základě zákona č. 220/2021 Sb., kterým došlo ke změně zákona o obětech trestných činů, se nově mezi zvláště zranitelné oběti automaticky považují i oběti trestného činu týrání osoby žijící ve společné domácnosti, oběti trestného činu týrání svěřené osoby a oběti trestného činu znásilnění.**^{29,30}

2.4.1. Viktimizace obětí domácího násilí

S oběťmi trestných činů souvisí proces viktimizace, proces, kdy se z jedince stane oběť. Jedná se o viktimologický pojem, který je definován jako samotné poškozování a způsobování újmy. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť.³¹ Můžeme rozlišit tři fáze viktimizace. Primární, která je způsobena pachatelem, jedná se o bezprostřední důsledek trestného činu. Sekundární, která vzniká v důsledku reakce okolí a terciální, která je charakterizována tím, že i po nápravě a odškodnění se oběť nedokáže vyrovnat s traumatickým zážitkem.

Primární viktimizace je přímá újma způsobená pachatelem oběti.

Při procesu viktimizace se vyskytují tzv. primární rány v rámci primární viktimizace. Ty se projevují jako fyzická, psychická, emocionální či finanční újma. Emocionální újma je psychickou záležitostí, kterou oběť cítí, aniž by došlo k narušení tělesné integrity nebo poškození či ztrátě majetku. Jedinec je zaskočen tím, co se stalo. V prvotních situacích může dojít ke „ztuhnutí úlekem“, které je následně vystřídáno dezorganizací, dezorientací. Oběť si ze začátku nemusí uvědomovat, co se stalo, jedná zmateně, celou situaci může vnitřně popírat. Pro domácí násilí je typické, že sama oběť svaluje vinu na sebe, omlouvá agresorovo chování.

Sekundární a terciální fáze se nazývají jako reviktimizace, tzv. opakovaná viktimizace. Znamená to, že oběť se opakovaně stává obětí trestného

²⁹ GRÍVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4.

³⁰ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7.

³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 439 s. ISBN 978-807-3802-134. strana 103

činu. Vyjma domácího násilí jsou sekundární viktimizací zatíženy zejména loupeže, sexuální delikty, stalking.

Sekundární viktimizace je újma způsobená obětí negativní reakcí jak formálních institucí, tak i příbuzných, sousedů, aj. Za negativní reakci formálních institucí se dá označit porušení profesionální etiky, jehož se dopouštějí osoby, které z moci úřední přicházejí do styku s oběťmi násilných trestných činů. Může se jednat o necitlivé vedení výslechu, či bagatelizace celého problému. Proces sekundární viktimizace přináší potom tzv. *sekundární rány*, které z pohledu práva nemají žádoucí materiální znaky, ale pro integritu osobnosti a její psychickou pohodu jsou rozhodující. Je to především pocit nespravedlnosti, ke kterému může zavdat příčinu již nutnost oznámit a dát souhlas se zahájením trestního stíhání osoby blízké a časté nerespektování obvyčejné lidské důstojnosti oběti, která před soudem vystupuje v postavení poškozené.³² Se sekundární viktimizací souvisí v případě domácího násilí, a nejen toho, že oběť se v budoucnu stane znovu obětí podobného trestného činu. Oběť si například v budoucnu vybere znovu partnera, který bude mít sklony k agresivnímu chování. V souvislosti s tímto jevem se začal uplatňovat fenomén *mnohočetné oběti*, kdy se uplatňují dva názory. Jedním je ten, že to, že si oběť v budoucnu vybere znovu za partnera agresora, je pouze smutná zcela náhodná souhra okolností. Druhý názor ale předpokládá existenci tzv. *predestinované oběti*, což znamená, že oběť má dispozice, které lákají pachatele ke konání trestného činu. Na základě tohoto lze pak předpokládat, že riziko stát se obětí trestného činu roste s každou další viktimizací. To znamená, že když se jedinec stane obětí trestného činu, v průběhu relativně krátké doby se zvyšuje pravděpodobnost dalšího napadení. Tato skutečnost je velmi zásadní v případě domácího násilí, kdy jak již bylo řečeno, týraná oběť se po vymanění z područí agresora velmi často ocitá v dalším patologickém vztahu.^{33,34}

³² ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN: 978-80-247-2014-2

³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3.

³⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

2. Právní úprava domácího násilí

V této kapitole bude zmíněna právní úprava domácího násilí a na základě jakých skutkových podstat lze pachatele stíhat pro domácí násilí. Rozebrána bude jak úprava trestní legislativou, tak úprava občanskoprávní a správní. Tato diplomová práce následně seznamuje čtenáře s trestnými činy a jejich skutkovými podstatami, pod které bylo domácí násilí v průběhu let subsumováno.

Problematika domácího násilí se sice do povědomí veřejnosti dostává až v druhé polovině 20. století, v České republice spíše až v 90. letech, vlivem komunistického režimu, to ale neznamená, že by dříve neexistovalo, nebo že by právní úprava nijak nereagovala na trestné činy, které my již nyní subsumujeme pod pojem domácího násilí.

Z historického hlediska byl prvním zákonem, který se věnoval trestání pachatelů za trestné činy blízké domácímu násilí **zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, znění účinné od 1. 9. 1852 do 31. 7. 1950** (dále také jen „*Říšský zákon*“), který se v několika ustanoveních věnuje **zlému nakládání mezi osobami žijící ve společné domácnosti**. Této problematice se věnuje zejména **§ 413 Říšského zákona, Zlé nakládání při domácí kázní**, kdy *„Práva domácí kázně nikdy nemůže se užívat v té míře, aby s někým tak zle bylo nakládáno, že by tím vzal škodu na těle. A protož, když způsobem takovým zle nakládají rodiče se svými dětmi, poručníci s poručenci, manžel s manželem, vychovatelé a učitelé se svými vychovanci a žáky, mistři se svými učedníky a páni čeledi s čeledíny, má se to trestati za přestupek.“* Říšský zákon stanovoval i tresty za takovéto činy, kdy trestem za zlé chování dle § 413 Říšského zákona mohla být např. domluva rodičům a pohroženo jim, případné zbavení moci rodičů, kdy jim dítě může být odňato. U vzájemného zlého nakládání mezi manželi může dojít i k potrestání vězením. Na případy domácího násilí se daly použít ale i ustanovení obecných trestných činů, např. dle ust. **§ 134 Říšského zákona, vražda** *„Kdo jedná proti člověku v obmyslu, aby ho usmrtil, takovým způsobem, že z toho nastane smrt jeho nebo jiného člověka, dopustí se zločinu vraždy; i když výsledek tento nastal jen pro osobní povahu toho, jemuž ublíženo, nebo pouze pro nahodilé okolnosti, za nichž byl čin spáchán anebo jen z příčin vedlejších náhodou k tomu přistoupiivších, pokud tyto příčiny byly přivoděny činem samým.“* nebo dle ust. **§ 152 Říšského zákona, zločin těžkého poškození na těle** *„Kdo proti člověku, ne sice v tom*

obmyslu, aby ho usmrtil, ale přece v jiném obmyslu nepřátelském takovým způsobem jedná, že z toho (§ 134) mu vzejde přerušeni zdraví nebo nezpůsobilost k povolání trávající alespoň dvacet dní, nějaká duševní porucha nebo těžké ublížení, dopustí se zločinu těžkého poškození na těle.“³⁵

Říšský zákon platil až do roku 1950, kdy dne 1. srpna 1950 nabył účinnosti **zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, zrušen k 01.01.1962**³⁶, který speciálně neupravoval problematiku blízké domácímu násilí. Na tyto případy se dala užít ust. § 216, vražda, § 219, § 220 ublížení na zdraví, § 229 omezování osobní svobody, § 230 zbavení osobní svobody. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, byl zrušen v roce 1961, kdy následně 1. 1. 1962 nabył účinnosti **zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dřívější), zrušen k 01.01.2010** a současně s ním i **zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád**. V období před rokem 1989 nebylo problematice domácího násilí věnováno příliš pozornosti. Důvodem byl zejména tehdejší postoj společnosti, ovlivněn politickým míněním, kdy nebylo považováno za patřičné veřejně řešit rodinné či vztahové problémy. Případy domácího násilí byly subsumovány pod obecné trestné činy. Společnost v době socialistického zřízení na území bývalé ČSSR předpokládala rodinu jako základ státu. Domácí násilí bylo tedy nemyslitelné a například i rozvody a později umělé přerušeni těhotenství bylo velmi komplikované. Tyto kroky znamenaly usmířování před komisemi, v jejichž čele zasedali představitelé Komunistické strany Českoslovenka a rozhodovali o budoucnosti obyvatel. Dřívější právní úprava se se změnou systému a státního zřízení jevila jako značně nedostatečná. Bylo tedy nutné učinit nápravu. Tato však nenastala zcela hned, ale bylo třeba delšího časového horizontu, než byly přijaty konkrétní novelizace a následná rekodifikace.

Podstatná změna nastala až v roce 2004, kdy byl přijat **zákon č. 91/2004 Sb., který doplnil zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dřívější)**. Tato novela zavedla novou skutkovou podstatu trestného činu v **§ 215a, a to týráni osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě**, v aktuálně platném znění trestního

³⁵ Zákon: o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927. In: . 117/1852 Ř.z. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta#>

³⁶ Trestní zákon. In: . 86/1950 Sb., 39/1950. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86#p220>

zákonu se jedná o § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.³⁷ Byť i dříve byly v právním řádu přítomné dílčí prostředky postihující jednotlivé projevy domácího násilí, jednalo se například o skutkové podstaty jako *zanedbání povinné výživy, pomluva, ohrožování mravní výchovy mládeže, vražda, ublížení na zdraví, pomluva, omezování či zbavení osobní svobody aj.*, kdy tyto obecné trestné činy jsou při naplnění skutkových podstat použitelné i dnes, nevystihovaly ale dostatečně podstatu problému. Nevystihovala se zde podstatná situace u tzv. vztahových trestných činů, za něž můžeme považovat podstatnou část trestné činnosti spojenou s domácím násilím. Jejich smysl totiž směřuje poněkud jinam a ochrana veřejného zájmu se tak vyznačovala svojí nedůsledností.³⁸

V roce 2007 nabyly účinnosti dva důležité zákony, týkající se ochrany před domácím násilím, jednalo se o **zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím**, tato právní úprava je postavena na třech pilířích, a to **Policii České republiky, intervenčních centrech a soudech**. Druhým byl **zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „*Zákon o sociálních službách*“) který upravuje podmínky poskytování pomoci osobám v nepříznivé sociální situaci, mezi které patří i osoby ohrožené domácím násilím. Novelou zákona byl přidán **§ 60a o intervenčních centrech**, který uvádí: „*Na základě vykazání ze společného obydlí podle zvláštního právního předpisu je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykazání intervenčnímu centru. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví.*“ S domácím násilím dále souvisí také **zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**, ve znění pozdějších předpisů, kterým

³⁷ Právní úprava domácího násilí v ČR: seminář Justiční akademie „Domácí násilí a práva obětí v trestním řízení. In: . 2.–3. listopadu 2015, 39/1950. Dostupné také z: https://ja-sr.sk/files/Pavel%20c5%a0c3%a1mal_Pr%20c3%a1vn%20c3%ad%20c3%baprava%20dom%20c3%adho%20n%20c3%a1sil%20c3%ad%20v%20c4%8cR.pdf

³⁸ Právní úprava domácího násilí v ČR: seminář Justiční akademie „Domácí násilí a práva obětí v trestním řízení. In: . 2.–3. listopadu 2015, 39/1950. Dostupné také z: https://ja-sr.sk/files/Pavel%20c5%a0c3%a1mal_Pr%20c3%a1vn%20c3%ad%20c3%baprava%20dom%20c3%adho%20n%20c3%a1sil%20c3%ad%20v%20c4%8cR.pdf

je upraven institut vykázaní násilné osoby z bytu nebo domu či jeho bezprostředního okolí.

Pro trestání domácího násilí je velmi podstatné nabytí účinnosti **trestního zákoníku**, který již obsahuje trestné činy, pod které se dá velmi dobře subsumovat trestná činnost domácího násilí, byť se nejedná explicitně o trestný čin domácí násilí. Jedná se o ust. § 199 „*Týrání osoby žijící ve společném obydlí*“ a ust. § 198 „*Týrání svěřené osoby*“.

Pro oběti je zásadní přijetí **zákona o obětech trestných činů**, který práva obětí trestných činů jasně definuje a vymezuje i povinnosti dotčených orgánů a institucí. Poslední dva zmíněné zákony budou detailněji rozebrány v dalším textu diplomové práce.

2.1. Ústavní a mezinárodní úprava domácího násilí

2.1.1. Ústavně právní úprava domácího násilí

Nemůžeme říct, že by problematika domácího násilí byla výslovně upravena na ústavně právní úrovni. Na této úrovni lze ale nalézt ústavně zaručená práva, která pachatel svým jednáním vůči oběti porušuje. Pachatel svým jednáním, které naplňuje znaky domácího násilí, porušuje základní práva a svobody, které jsou ústavními dokumenty oběti přiznány bez rozdílu. Základní práva a svobody jsou zakotveny jednak v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., **Ústava České republiky**, (dále jen „*Ústava*“) tak v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., **Listina základních práv a svobod** (dále jen „*Listina základních práv a svobod*“).

Zásadní význam pro problematiku domácího násilí představuje ustanovení **čl. 1 Listiny základních práv a svobod**, který deklaruje, že „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech...*“. V samotných základech celého řádu základních práv obsažených v ústavním pořádku České republiky leží koncept lidské důstojnosti, deklarovaný preambulí Listiny základních práv a svobod za nedotknutelnou hodnotu. Staví-li ústavodárce základní a nedotknutelné hodnoty demokratické společnosti mimo koncepci ústavních orgánů, je nutno lidskou důstojnost považovat za součást **nadpozitivního práva** (nálezn II. ÚS 2268/07).

Protože lidská důstojnost stojí v samotném jádru vůle lidu, je možno říci, že dodává pozitivnímu právu jeho legitimitu.³⁹

Čl. 6 Listiny základních práv a svobod pak přiznává všem lidem bez rozdílu právo na život. Samotná kvalita lidského života (soukromý či rodinný život, sociální otázky), musí vždy dbát požadavku jeho důstojnosti.

Čl. 7 Listiny základních práv a svobod garantuje nedotknutelnost osoby a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení, kdy garancí nedotknutelnosti osoby se zde rozumí především garance práva na zachování tělesné a duševní integrity. Evropská komise pro lidská práva definovala takové zacházení jako „špatné zacházení, které má zbudit v oběti pocity strachu, úzkosti a podřadnosti a které je schopné pokořit ji, ponížít a případně zlomit její fyzický nebo morální odpor“. Evropský soud pro lidská práva je definoval jako „zacházení, jež hrubým způsobem pokořuje jednotlivce před jinými osobami nebo ho nutí jednat proti své vůli nebo proti svému svědomí.“⁴⁰

Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod zaručuje právo osoby na zachování její lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu jména.

Čl. 12 Listiny základních práv a svobod upravuje nedotknutelnost obydlí bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Zásahy do nedotknutelnosti mohou být zákonem dovoleny pouze, je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob nebo pro ochranu práv a svobod druhých. Účelem tohoto základního práva je respekt a záruka práva nebýt rušen v soukromé sféře. Na toto ustanovení navazuje § 21 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je policista oprávněn otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, vstoupit do něho a provést potřebné služební zákroky, úkony a jiná opatření k odvrácení bezprostředního nebezpečí, jel-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby anebo hrozí-li větší škoda na majetku. V souvislosti s ochranou dětí před domácím násilím je rovněž nutno dodat, že tímto oprávněním nedisponují sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Ti mají pouze právo v souvislosti s plněním svých úkolů navštěvovat dítě a rodinu, ve které dítě žije, v obydlí. Rodiče

³⁹ Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

⁴⁰ Martinková, M., Macháčková, R. Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001

a jiné osoby odpovědné za výchovu mají povinnost mu tuto návštěvu umožnit. Nejde však o oprávnění sociálního pracovníka vniknout do obydlí rodiny ani v případě, že je důvodné podezření na ohrožení života či zdraví dítěte, toto náleží pouze Policii ČR.

2.1.2 Právní úprava domácího násilí v mezinárodních dokumentech

Na mezinárodní úrovni nenalezneme dokumenty, který by se věnovaly problematice domácího násilí. Můžeme najít dokumenty, které obdobně jako Ústava či Listina základních práv a svobod pracují se základními právy a svobodami, které jsou všem lidem zaručeny. Nenalezneme ale žádný dokument, který by se explicitně věnoval domácímu násilí, ať již na účel sjednocení pojmu domácího násilí, sjednocení přístupu k obětem, či elementární řešení problému trestání pachatelů domácího násilí. Níže budou zmíněny dokumenty, které mají pro domácí násilí význam, neboť deklarují práva, které má mít každý člověk, práva, která agresor oběti domácího násilí odírá. Zároveň budou níže vymezeny dokumenty, které se sice zabývají postavením žen a násilím výlučně vůči ženám, ale vzhledem k tomu, že domácí násilí se týká z větší části právě žen, tak lze tyto dokumenty, dle mého názoru, považovat za relevantní.

2.1.2.1. Všeobecná deklarace lidských práv a svobod

Všeobecná deklarace lidských práv a svobod byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 10. prosince 1948 (později den 10. prosince označován jako „Den lidských práv“). Byť se jedná o právně nezávazný dokument, tak stále slouží jako výchozí bod pro všechny mezinárodní lidskoprávní úmluvy. Za zmínku stojí zejména Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.⁴¹ Všeobecná deklarace lidských práv a svobod obsahuje katalog lidských práv, vyjmenovaných ve třiceti člancích, kdy lidská práva jsou rozdělena na základní občanská práva, politická, kulturní, ekonomická a sociální práva. V souvislosti s problematikou domácího násilí lze uvést k příkladu např. články:

⁴¹ Lidská práva. Všeobecná deklarace lidských práv [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>

Článek 1: „Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.“

Článek 2: „Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení. Žádný rozdíl nebude dále činěn z důvodu politického, právního nebo mezinárodního postavení země nebo území, k nimž určitá osoba přísluší, ať jde o zemi nebo území nezávislé nebo pod poručenstvím, nesamosprávné nebo podrobené jakémukoli jinému omezení suverenity.“

Článek 3: „Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“

Článek 5: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

Článek 12: „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“⁴²

Můžeme si všimnout patrné podobnosti článků Všeobecné deklarace lidských práv a svobod s články Listiny základních práv a svobod. Prostým důvodem této podobnosti je fakt, že Listina základních práv a svobod vychází z Všeobecné deklarace lidských práv a svobod, rovněž pak i z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

2.1.2.2. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen⁴³

Dne 18. prosince 1979 byla v New Yorku sjednána Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen. Jménem Československé socialistické republiky byla Úmluva podepsána v Kodani dne 17. července 1980. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen konstatuje, že diskriminace je nepřijatelná a že každý

⁴² Všeobecná deklarace lidských práv a svobod

⁴³ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen-19711/>

má práva na všechny svobody bez ohledu na pohlaví. Státy mají povinnost zabezpečit rovnoprávnost mužů a žen při využívání všech hospodářských, sociálních, kulturních, občanských a politických práv. Tato úmluva byla přijata v reakci a na doporučení Organizace spojených národů a odborových organizací, jež prosazují rovnoprávnost mužů a žen, kteří byli znepokojeni, že i když již existovala řada mezinárodních dokumentů zabývajících se lidskými právy, tak stále zde existovala významná diskriminace žen. Nutnost řešení tohoto problému byla prostá. Diskriminace žen porušuje zásady rovnosti práv a tím dochází i k nerespektování lidské důstojnosti. Tvoří tak překážku pro účast žen, na rovnoprávném základě s muži v politickém, společenském, hospodářském a kulturním životě. Zabraňuje růstu blahobytu společnosti a rodiny a znesnadňuje plný rozvoj možností žen ve službě pro jejich země a pro lidstvo.

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen ve svém článku 1 poskytuje základní definici diskriminace *„jakékoli činění rozdílu, vyloučení nebo omezení provedené na základě pohlaví, jehož důsledkem nebo cílem je narušit nebo zrušit uznání, požívání nebo uplatnění ze strany žen, bez ohledu na jejich rodinný stav, na základě rovnoprávnosti mužů a žen, lidských práv a základních svobod v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské nebo jiné oblasti.“* Tato definice je významná z důvodu, jelikož z ní vychází další při definování jak diskriminace na ženách, tak ale i násilí.

2.1.2.3. Deklarace o odstranění násilí proti ženám ⁴⁴

Deklarace o odstranění násilí proti ženám, která byla přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1993 a je považována za výsledek Světové konference OSN o lidských právech, která se konala ve Vídni. Díky této deklaraci bylo tématu násilí páchaného na ženách, věnováno větší pozornosti jak na mezinárodní úrovni, tak i jednotlivé státy projevíly větší zájem o tuto problematiku. Podle článku 1 je násilím na ženách *„jakýkoli násilný čin motivovaný rozdíly pohlaví, jehož výsledkem je nebo může být fyzická, sexuální nebo psychologická újma či utrpení žen, včetně vyhrožování takovými činy, nátlaku nebo svévolného omezování svobody, ať už ve veřejném nebo soukromém životě.“*

⁴⁴ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. listopadu 2009 o odstranění násilí páchaného na ženách [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2009-0098_CS.html

Deklarace o odstranění násilí proti ženám důrazně vyzývá členské státy, aby uznaly sexuální násilí na ženách a znásilnění žen páchané v manželském svazku a neformálních intimních svazcích nebo mužskými příbuznými za trestné činy, došlo-li k nim proti vůli oběti, a tento typ přečinů trestně stíhaly a aby odkazy na kulturní, tradiční či náboženské praktiky nebo tradice nepovažovaly za polehčující okolnost při odpovědnosti pachatele v případech násilí na ženách. Konstatuje, že některé členské státy zavedly politiky, které směřují k uznání sexuálního násilí páchaného mezi partnery, a především domácího násilí, za trestný čin; vyzývá členské státy, aby posoudily výsledky těchto politik s cílem podpořit výměnu osvědčených postupů na evropské úrovni.

2.1.3 Dokumenty Evropské unie a Rady Evropy ⁴⁵

Na úrovni Evropské Unie nebyla dlouho domácímu násilí věnována jakákoliv úmluva, směrnice či nařízení. Přitom na této úrovni existují politiky, které se jiná témata snaží sjednotit. Společné politiky se ale věnovaly spíše technickým věcem, jako je doprava, energetika, nebo daňovým otázkám, hospodářství, financím. Mohli bychom zde nalézt řadu lidskoprávních dokumentů, které se opětovně věnují základním lidským právům a svobodám. Zde můžeme zmínit **Úmluvu o ochraně lidských práv a svobod**, která vznikla v roce 1950 působením Rady Evropy a zaručuje v:

Čl. 1 povinnost respektovat lidská práva

Čl. 2 zaručuje právo na život

Čl. 5 právo na svobodu a osobní bezpečnost aj.

Dalším významným lidskoprávním dokumentem v rámci Evropské unie je **Listina základních práv Evropské unie** (dále také jen „*Listina EU*“), která byla vyhlášena dne 26. 10. 2012 Evropským parlamentem, Radou a Komisí. Listina posiluje ochranu základních práv s ohledem na společenský vývoj, sociální pokrok a vědeckotechnologický rozvoj. Listina potvrzuje práva vyplývající především z ústavních tradic a mezinárodních závazků společný členskými státy, z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ze sociálních chart přijatých Uníí a Radou Evropy a z judikatury Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva.

⁴⁵ Listina základních práv Evropské unie (europa.eu): 2012/C326/02 [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Změna ale přišla s tzv. *Istanbulskou úmluvou*, kterou můžeme považovat za první dokument, jak na mezinárodní, tak evropské úrovni, který se věnuje problematice domácího násilí. Istanbulská úmluva, celým názvem **Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí**, je mezinárodní smlouvou Rady Evropy, který se zaměřuje na potírání a prevenci násilí na ženách a **domácímu násilí**. Byť se Istanbulská úmluva ve svém názvu omezuje na domácí násilí na ženách, tak hned v čl. 2 se rozšiřuje na další oběti domácího násilí: „1. Tato Úmluva se vztahuje na všechny formy násilí na ženách, včetně domácího násilí, které ve vyšší míře postihuje ženy. 2. Smluvní strany se vyzývají, aby tuto Úmluvu uplatňovaly na všechny oběti domácího násilí. Při provádění ustanovení této Úmluvy budou smluvní strany věnovat zvláštní pozornost ženským obětem násilí založeného na pohlaví“

Istanbulská úmluva se mj. snaží reagovat na to, že

„násilí na ženách je projevem historicky nerovných mocenských vztahů mezi ženami a muži, které vedly k dominanci mužů nad ženami a k diskriminaci žen ze strany mužů, a bránily ženám v plném rozvoji“

„s velkým znepokojením, že ženy a dívky jsou často vystavovány závažným formám násilí, jako je domácí násilí, sexuální obtěžování, znásilnění, nucené sňatky, zločiny spáchané ve jménu takzvané „cti“ a mrzačení genitálií, jež představují závažná porušení lidských práv žen a dívek a hlavní překážku k dosažení rovnosti mezi ženami a muži“

„uvědomující si, že domácí násilí neúměrně postihuje ženy a zároveň že oběťmi domácího násilí mohou být i muži“

Cílem Istanbulské úmluvy je mj. aby signatářské státy přijaly legislativu a jiná nezbytná opatření k provádění celostátního účinného, komplexního a koordinovaného přístupu, která by měla zahrnovat opatření k předcházení a potírání všech forem násilí spadající do působnosti Istanbulské úmluvy. Jedná se např. o podporu činnosti nevládních organizací, zřízení koordinačního orgánu, shromažďování údajů a výzkum, prevenci, ochranu a podporu aj.⁴⁶

⁴⁶ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Istanbulska_umluva.pdf

Istanbulská úmluva byla podepsána Českou republikou v roce 2016, doposud nebyla ratifikována. Istanbulská úmluva vyvolává v České republice řadu protichůdných reakcí. Za největší problém se jeví to, že Istanbulská úmluva pracuje s pojmy feminizmu a gender, což mnohým vadí a odmítají je. Jsou názory, že Istanbulská úmluva povede ke smazání rozdílů mezi muži a ženami, což z biologického hlediska není správné, dále že Istanbulská úmluva se zaměřuje zejména na násilí na ženách, že by monitorovací orgán mohl příliš zasahovat do rodin aj.⁴⁷

2.2. Občanskoprávní úprava

Mohlo by se zdát, že domácí násilí je problematikou řešenou pouze na trestní, eventuálně správní úrovni, a to zejména z důvodu, že na první pohled by se mohlo zdát, že soukromoprávní předpis nemůže dostatečně reagovat na jednání naplňující znaky přestupku či trestného činu. Na úrovni občanskoprávních předpisů můžeme nalézt řadu ustanovení, které reagují na závadné chování pachatele domácího násilí a jistým způsobem ho elementárně „trestají“, či umožňují dočasné omezení nežádoucího chování agresora.

Základním pramenem občanského práva je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti od 1.1.2014 a nahradil zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Ke změně došlo i v oblasti procesní zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Před touto úpravou nebyla problematika domácího násilí řešena v rámci soukromoprávních předpisů.

Vzhledem k faktu, že domácí násilí se odehrává zpravidla v rodině, byla potřeba, aby na tuto situaci zákon reagoval. **Občanský zákoník v hlavě I, dílu 4, oddílu 2 upravuje zvláštní ustanovení proti domácímu násilí,**⁴⁸ kdy v § 751 až 753 občanského zákoníku je upraveno vyloučení práva bydlet, které lze uplatnit prostřednictvím institutu **předběžného opatření**. Ust. § 751 občanského zákoníku přináší obecnou definici **institutu předběžného opatření**: „*Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo*

⁴⁷ To je rovnost. Odborná veřejnost o Istanbulské úmluvě [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.tojervnost.cz/cs/istanbulska-umluva-cr/>

⁴⁸ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“ Cílem této úpravy je agresorovi omezit, popř. i vyloučit na stanovenou dobu právo v domě či bytě bydlet. Nejdelší doba, na kterou lze zasáhnout do práva bydlet, je **šest měsíců**, ze závažných důvodů může ale soud ve věci rozhodnout znovu. O omezení tohoto práva rozhoduje soud na základě žaloby, kterou je oprávněn podat samotný manžel dotčen násilím, ale i jiná osoba, „*která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.*“⁴⁹ Procesní úpravu předběžného opatření podle soukromého práva upravuje občanský soudní řád. Této právní úpravě bude věnováno větší pozornost v kapitole věnované ochraně oběti domácího násilí.

Dále ust. § 762 odst. 2 občanského zákoníku upravuje výživné rozvedeného manžela tak, že „*Dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné podle odstavce 1, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.*“

I v oblasti dědického práva je věnováno ustanovení pamatující na domácí násilí a to ust. § 1482 odst. 1 občanského zákoníku: „*Probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.*“

2.3. Správněprávní úprava

Trestní právo je ovládáno zásadou subsidiarity trestní represe, která je vymezena tak, že „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“⁵⁰ Trestní právo je tady prostředkem ultima ratio. Domácí násilí tak bude často posuzováno na základě jiného než trestněprávní předpisu, bude se jednat o zákony upravující přestupky a postupy policie.

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁰ § 12 odst. 2 trestního zákoníku

Zákon o některých přestupcích neupravuje explicitně domácí násilí, upravuje ale přestupky, které nesou znaky domácího násilí. Nejčastěji se jedná o **přestupek proti občanskému soužití** dle § 7 zákona o některých přestupcích, kde jsou definovány některé konfliktní situace v mezilidských vztazích.⁵¹ Fyzická osoba se takového přestupku dopustí tím, že „jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí, jinému ublíží na zdraví, nebo úmyslně naruší občanské soužití tak, že jinému vyhrožuje újmou na zdraví, jiného nepravdivě obviní z přestupku, se vůči jinému dopustí schválnosti, nebo se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání.“⁵² Zákon o některých přestupcích nám nepřináší přesnou definici toho, co je občanské soužití, stejně tak jako veřejný pořádek se tento pojem řadí mezi neurčité právní pojmy. Obecně se tímto pojmem míní „určitý souhrn pravidel chování lidí, jejichž zachování je podle obecného názoru nutnou podmínkou spořádaného, harmonického soužití.“ Pokud někdo z těchto pravidel vybočí, vybočí tím z mezí slušnosti a porušuje tím tak či ohrožuje občanské soužití. Poruší obecné společenské normy definované právem. Domácího násilí se bude týkat zejména ustanovení ublížení na zdraví a vyhrožování újmou na zdraví, kterých se může dopustit pouze fyzická osoba.

V souvislosti s domácím násilím bývá také často páchán **přestupek proti veřejnému pořádku**, konkrétně ust. § 5 odst. 1 písm. d) zákona o některých přestupcích, **rušení nočního klidu**. Jedná se o případy, kdy pachatel užívá násilí proti oběti v době nočního klidu, chápána převážně doba mezi 22:00 – 6:00 hodinou, někdo, převážně soused, incident nahlásí Policii ČR a ta se začne případem zabývat a v průběhu řízení může dojít k závěru, že je zde podezření pro domácí násilí. V rámci přestupku proti veřejnému pořádku se pachatel může dopustit i přestupku dle ust. § 5 odst. 1 písm. c) zákona o některých přestupcích, a to **maření vykazání ze společného obydlí provedené podle zákona o Policii České republiky nebo rozhodnutí soudu o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí podle zákona o zvláštních řízeních soudních**.

Na případy domácího násilí se pak mohou vztahovat i **přestupky proti majetku** dle ust. § 8 zákona o některých přestupcích. Pachatel se tohoto přestupku dopustí tím, že úmyslně způsobí škodu na cizím majetku, nebo se o to pokusí, nebo

⁵¹ STRAKOŠ, Jan. Zákon o některých přestupcích. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-521-7.

⁵² § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

ten kdo neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby.

2.4. Trestněprávní úprava domácího násilí

Trestní právo „*chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky, jen tehdy, jestliže právní prostředky jiných právních odvětví k jejich ochraně nepostačují.*“

Trestní právo plní několik základních funkcí, kterými jsou funkce ochranná, preventivní, represivní a regulativní funkce. Ochranná funkce, jak již její název napovídá, znamená, že trestní právo chrání společnost a určený společenský okruh společenských vztahů před kriminalitou. **Trestní právo poskytuje státu nejprísnejší prostredek, který stát může využít k ochraně svých občanů, statků, zájmů.** Naproti ochranné funkci, jakožto její omezení, stojí represivní zásada, na základě níž je použití prostředků trestního práva na místě pouze tam, kde nepostačují jiné, mírnější prostředky. Trestní právo by mělo působit i preventivně „*tj. k předcházení a zamezování trestné činnosti*“.⁵³ Preventivní funkci můžeme rozlišit na **individuální prevenci**, směřující vůči konkrétnímu pachateli, a **generální prevenci**, která se zaměřuje na potenciální pachatele. Poslední z funkcí, funkce regulativní, pak upravuje podmínky, za kterých je možné uložení trestů, ochranných opatření a trestních opatření.

2.4.1. Domácí násilí z pohledu trestního práva hmotného

Hlavní úpravu trestního práva hmotného v České republice představuje **trestní zákoník**.

Trestní zákoník je ve zvláštní části rozdělen do 13 hlav, které pojednávají o jednotlivých druhových objektech trestných činů. Jak již bylo řečeno, ani trestní právo nezná pojem domácí násilí, neznámá to ale, že není trestním právem postižitelné. Trestní právo subsumuje domácí násilí zejména pod trestný čin „*Týrání osoby žijící ve společném obydlí*“, upravené v hlavě IV „*Trestní činy proti rodině a dětem*“ pod § 199, který definuje domácí násilí jako „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím*

⁵³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

*svobody na šest měsíců až čtyři léta.*⁵⁴ Předmětem útoku je fyzická osoba, která s pachatelem žije ve společném obydlí. Může se jednat o osobu blízkou, která je občanským zákoníkem v § 22 definována jako příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner a jiné osoby v rodinném nebo obdobném poměru, pokud by pociťovali způsobenou újmu jako újmu vlastní a i osoby, které spolu trvale žijí, nebo jinou osobu, která s pachatelem sdílí společné obydlí. Za obydlí lze chápat byt, dům nebo jiný prostor sloužící k bydlení. Není ale třeba, aby osoby společnou domácnost sdíleli s trvalým úmyslem tak společnou domácnost vést. Není ani rozhodující, kdo hradí náklady na domácnost, či jestli je hradí společně. Pro spáchání trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je tedy nutné, že týraná osoba žije v obydlí společně s pachatelem. Pokud by se týraná osoba ze společného obydlí odstěhovala, nemohlo by se již o trestný čin ve smyslu § 199 jednat, a to ani v případě, pokračovalo-li by jednání pachatele dále (R 56/2009). Týrání pak zahrnuje *„zlé nakládání s jinou osobou, které se vyznačuje především vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, jakož i určitou mírou trvalosti, a současně dosahuje takové intenzity, aby bylo schopno vyvolat stav, kdy osoba, která je takovému jednání vystavena, ho pociťuje jako těžké příkoří.“* Pro naplnění týrání není nutné, aby u týrané osoby vznikly jakékoliv následky na zdraví. Týrání může mít i formu psychického týrání, ekonomického, případně sexuálního, u kterých nemusí být na první pohled viditelné následky na zdraví. Jednání pachatele vůči týrané osobě je třeba chápat komplexně a nesoustřeďovat se pouze na jednotlivé útoky, které někdy mohou mít formu fyzického násilí, někdy naopak „pouze“ formu psychického násilí. Způsob jednání, jeho hrubost, návaznost, četnost, opakování a stupňování je podstatné vnímat v kontextu, jelikož pro splnění podmínek týrání se vyžaduje určitá trvalost protiprávního jednání. Na straně pachatele, vyjma toho, že musí s týranou osobou žít ve společném obydlí, se předpokládá úmyslné zaviněné jednání. Pachatel je při týrání osoby obeznámen s tím, co dělá, ví, co tím týrané osobě způsobuje a chce osobě tyto útrapy způsobovat.⁵⁵

Odstavec 2 § 199 obsahuje **kvalifikované skutkové podstaty**, které podmiňují použití vyšší trestní sazby. Jedná se o případy, kdy je čin spáchán zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li těžkou újmu na zdraví, dopouští-li

⁵⁴ § 199, odst. 1 trestního zákoníku

⁵⁵ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

se pachatel týrání na nejméně dvou osobách. Pachatel si nemusí uvědomovat, že jde o zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání, ač to vědět měl a mohl.

V poměru speciality k týrání osoby žijící ve společném obydlí je **týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákoníku**. Je vyloučen souběh trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Předmětem útoku je zde osoba, která je svěřena do péče nebo výchovy pachatele. Může se jednat o osobu nízkého věku, dítě, či naopak vysokého věku, zdravotního nebo sociálního handicapu, které jsou odkázány na pomoc a péči jiné osoby, v tomto případě pachatele. Pachatelem trestného činu týrání svěřené osoby může být též pouze fyzická osoba, které je svěřena povinnost pečovat o jinou osobu nebo ji vychovávat. Bude se jednat zejména o rodiče dítěte, manžela, popř. partnera, druh, který je povinen pomáhat při výchově, jestliže se lze důvodně domnívat, že je dítě svěřeno do péče i jemu, osvojitel dítěte, pěstoun, opatrovník, poručník aj. fyzické osoby, kterým na základě dohody, rozhodnutím soudu, či faktickém vzetí do péče, vznikla povinnost o tuto osobu pečovat.

Domácí násilí ale může být naplněno poměrně velkým množstvím dalších skutkových podstat, jakými jsou například skutkové podstaty trestného činu **nebezpečné vyhrožování** dle ust. § 353 trestního zákoníku, **nebezpečné pronásledování** dle ust. § 354 trestního zákoníku, **omezování osobní svobody** dle ust. § 171 trestního zákoníku, **ublížení na zdraví** dle ust. § 122 odst. trestního zákoníku, **těžké ublížení na zdraví** dle ust. § 145 trestního zákoníku, **znásilnění** dle ust. § 185 trestního zákoníku, či **vydírání** dle ust. § 175 trestního zákoníku.

Při souběhu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestnými činy ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z nedbalosti je možná faktická konzumpce. Způsobení ublížení na zdraví při týrání osoby žijící ve společném obydlí je v praxi považováno za vedlejší a méně významný následek hlavní trestní činnosti, v tomto případě zmíněném týrání. V případě, že by jednání pachatele vedlo k úmyslnému způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti týrané osoby, je možné vyjádřit souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 trestního zákoníku, nebo s trestným činem vraždy dle § 140 trestního zákoníku.⁵⁶

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

2.5. Komparace se zahraniční úpravou domácího násilí

V této podkapitole bych pouze stručně chtěla srovnat českou právní úpravu domácího násilí se zahraniční právní úpravou. Jak již bylo zmíněno při samotném definování pojmu domácího násilí, Česká republika není světovou raritou, která by neměla pojem domácího násilí legálně definovaný.

Slovenský trestní zákoník, z.č. 300/2005 Z. z, Trestný zákon, upravuje v § 208 týrání blízké a svěřené osoby, kterého se pachatel dopustí tím, že týrá osobu blízkou nebo osobu, který je v jeho péči nebo výchově. Zde můžeme právní úpravu považovat za shodnou s § 198 a 199 českého trestního zákoníku. Odlišnost přináší druhá věta slovenské úpravy, který stanovuje, že pachatel tímto jednáním způsobuje fyzické nebo psychické utrpení. Český trestní zákoník v ustanovení § 198 a 199 nikterak nespécifikuje pojem týrání. Zásadní rozdíl představuje trestní sazba. Slovenský trestní zákoník stanovuje v rámci základní skutkové podstaty § 208 trest odnětí svobody na tři léta až osm let. V případě ustanovení § 198 a 199 české trestního zákoníku činí sazba trestu odnětí svobody v rámci základní skutkové podstaty šest měsíců až čtyři léta. V rámci kvalifikované skutkové podstaty, jejíž naplnění je téměř shodné u obou právních úprav, slovenská právní úprava stanovuje v rámci druhého odstavce trest odnětí svobody na sedm až patnáct let, v případě třetího odstavce trest odnětí svobody na patnáct až dvacet pět let. Nejvyšší trest v české právní úpravě hrozí pachateli, naplní-li skutkovou podstatu § 198 odst. 3 trestního zákoníku, kdy pachatel bude potrestán trestem odnětí svobody na pět až dvanáct let.⁵⁷

V Nizozemí neexistuje zvláštní právní norma, který by postihovala domácí násilí. Domácí násilí je trestné jako kterékoliv jiné sexuální nebo psychické násilí. Pokud se ale pachatel dopustí trestného činu ublížení na zdraví a týrání vůči své matce, otci, manželce/manželovi nebo svému dítěti, zvyšují se základní trestní sazby o jednu třetinu. Domácí násilí má v Nizozemí nejbliže trestnému činu slídění, které je definováno jako systematické a intenzivní invaze do soukromí jiné osoby. V praxi se jedná o záměrné, svévolné a opakované sledování a trýznění druhé osoby

⁵⁷ § 208 slovenský trestní zákoník, <http://www.ok.cz/iksp/docs/329.pdf>

působící této osobě újmu a emoční utrpení, nebo vzbuzující v ní strach z násilného útoku. Trestem může být trest odnětí svobody až na tři léta.⁵⁸

Ve Velké Británii není zakotven specifický trestný čin, který by pokrýval projevy domácího násilí. Na případy domácího násilí se vztahují skutkové podstaty trestných činů obtěžování, stalkingu, napadení, těžkého ublížení na zdraví, pokus o uškrcení, dávení či udušení, nezákonné uvěznění, vražda, zabití, znásilnění. Dle **Public Order Act 1986** hrozí pachateli, který se dopustí vůči oběti „Strachu nebo provokace k násilí“ trest odnětí svobody nepřesahující 6 měsíců, stejný trest odnětí svobody hrozí pachateli za trestný čin „Úmyslného obtěžování, alarmování nebo způsobování úzkosti“. ⁵⁹ Ustanovení § 2 zákona o obtěžování z roku 1997 „**The Protection from Harassment Act 1997**“ stanovuje, že osoba, která se dopustí trestného činu obtěžování bude potrestána při souhrnném odsouzení k trestu odnětí svobody nepřesahující odnětí svobody na šest měsíců. Ustanovení §2A upravuje trestný čin stalkingu za který pachateli hrozí trest odnětí svobody nepřesahující 51 týdnů. ^{60,61,62}

Pokud bych měla českou právní úpravu porovnat s úpravou v Nizozemí a Velké Británii, dospěla bych k názoru, že je česká právní úprava efektivnější. V Nizozemí ani Velké Británii neexistuje skutková podstata trestného činu, který by se aspoň blížil například české úpravě týrání osoby žijící ve společném obydlí. Domácí násilí se v těch zemích subsumuje pod obecné trestné činy, která v řadě případů nejsou efektivně trestána. Zejména zvážíme-li tresty odnětí svobody ve Velké Británii za zmíněné trestné činy.

Absolutní deficit právní úpravy v případech domácího násilí má Ruská federace. V Rusku není trestním zákoníkem zakotvena zvláštní skutková podstata, který by postihovala všechny formy domácího násilí. Domácí násilí se ani nepovažuje za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Útoky mezi členy rodiny jsou považovány za trestné, pokud k nim dochází opakovaně v průběhu

⁵⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. [Praha]: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.

⁵⁹ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/enacted/data.pdf>

⁶⁰ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40>

⁶¹ <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06648/SN06648.pdf>

⁶² ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. [Praha]: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.

dvanácti měsíců nebo pokud vedly k ublížení na zdraví. Pokud tak domácí násilí není opakované, nebo nevede k ublížení na zdraví, je v Rusku ponecháno jako beztrestné. Navíc v případě ublížení na zdraví je trestní stíhání ponecháno na iniciativě oběti. Nemůže být předmětem veřejné žaloby.⁶³ Je zde zřejmá jistá podobnost s dřívější právní úpravou v dobách Československé socialistické republiky.

⁶³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 9. 7. 2019, č. 41261/17, Volodina proti Rusku, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document/view.seam?documentId=njptembrhfxg4s7geyf6427gm2da&groupIndex=16&rowIndex=0>

3. Ochrana obětí domácího násilí

K zařazení kapitoly o ochraně oběti domácího násilí do diplomové práce mě vedly dva důvody. Prvním z nich je, že stejně tak, jako je funkcí trestního práva potrestání pachatele, je na druhé straně funkcí trestního práva i ochrana oběti. Druhým důvodem je, že instituty, které zde budou zmiňovány, zajišťují oběti jistou míru ochrany, na druhé straně již ale určitým způsobem omezují pachatele v páchání další závadné a nežádoucí činnosti.

Ochrana obětí domácího násilí stojí v České republice na **třech pilířích**. **Prvním pilířem je Policie České republiky**, která může pachatele vykázat ze společného obydlí, zakázat pachateli vstup do společné domácnosti a zakázat kontakt s ohroženou osobou. **Druhým pilířem jsou intervenční centra**, která pomáhají obětem řešit jejich krizovou situaci. **Třetí pilíř představují soudy**.

3.1. Policie České republiky

Policejní orgán bývá povětšinou prvním orgánem činným v trestním řízení, který se dozví o trestném činu. **Úkolem policejního orgánu je prověřovat všechny skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že mohl být spáchán trestný čin**. Podněty mohou pocházet od občanů, samotné oběti, orgánu sociálně právní ochrany dětí, či se může policejní orgán dozvědět o trestném činu v rámci své činnosti. Povinnost stíhat všechny trestné činy plyne z ustanovení § 2 odst. 3 trestního řádu. Nasvědčují-li zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán o **zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněné**.

Prvotním institutem, který chrání oběť a policie jej může použít na místě samém, je **institut vykázání**. Institut vykázání se užije zejména, pokud lze na základě zjištěných skutečností důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidskosti. **Policista je v tomto případě oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou**. Vykázání trvá po dobu **10 dnů** ode dne jeho provedení. **Dobu vykázání lze prodloužit podáním předběžného opatření**. Vykázání oznámí policista ústně osobě vykázané i osobě ohrožené. Zároveň policista vyhotoví potvrzení o vykázání, které předá osobám oproti podpisu. Pokud je osoba vykazována v nepřítomnosti, může si ověřit nařízení

o vykázání telefonicky a vyzvednout si kopii úředního záznamu u příslušného policejního orgánu. V potvrzení musí být dostatečně uvedeny prostory, ze kterých se osoba vykázána, uvedeny totožnosti osoby vykázané i ohrožené a poučení o právech a povinnostech vykázané osoby. Vykázaná osoba může hned na místě proti vykázání podat námitky, které policista v potvrzení uvede a následně je předá bez zbytečného odkladu krajskému ředitelství policie příslušného podle místa vykázání. **Vykázaná osoba je povinna neprodleně opustit prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání, zdržet se vstupu do tohoto prostoru, nenavazovat styk nebo kontakt s ohroženou osobou, vydat policistovi klíče od společného obydlí.** Vykázaná osoba má právo si z obydlí vzít věci sloužící osobní potřebě, osobní cennosti, osobní doklady. V průběhu vykázání si může osoba vykázaná vzít z obydlí věci nezbytné pro své podnikání nebo výkon povolání.⁶⁴

Policisté přítomnost domácího násilí vyhodnocují za pomoci metody **SARA DN**. Diagnostická metoda SARA (Spousal Assault Risk Assessment) slouží ke zjištění rizikových faktorů a kvalifikovanému odhadnutí rizika dalšího násilí. SARA DN obsahuje 15 strukturovaných otázek na rizikové faktory, z nichž pět otázek odhaluje rizikové faktory u násilné osoby v aktuálním vztahu, dalších pět umožní rychle zjistit rizikové faktory opět u násilné osoby v rámci obecných sklonů k násilí, tj. násilných projevů na veřejnosti. Posledních pět otázek pomáhá zjistit rizikové faktory týkající se zranitelnosti osoby ohrožené domácím násilím.⁶⁵

Asociace pracovníků intervenčních center ČR vede každoroční statistiky s přehledem vykázání. Kdy za rok 2021 bylo vykázáno 960 osob.⁶⁶

Jakmile je trestní stíhání zahájeno, je policejní orgán oprávněn uložit obviněnému **předběžné opatření**. Uložit předběžné opatření obviněnému lze pouze v případě, kdy **z jednání nebo dalších skutečností obviněného vyplývají důvodné obavy, že by došlo k opakování trestné činnosti, pro kterou bylo zahájeno trestní stíhání nebo hrozí, že trestný čin dokoná, anebo si to žádají oprávněné zájmy oběti/poškozeného nebo jemu osob blízkých**. Jedná se o speciální předběžné opatření, sloužící k ochraně před domácím násilím. Prolíná

⁶⁴ § 44 a násl. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR

⁶⁵ Mac. Sara DN: Otázky ke zjištění rizika eskalace domácího násilí. *Rovnoprávnost* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <http://www.rovnopravnost.cz/zpravy/sara-dn-1414/>

⁶⁶ Asociace pracovníků intervenčních center ČR. *Přehled o vykázání za rok 2021* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/prehled-o-vykazani-za-rok-2021/>

se zde civilní a trestní rovina, jelikož předběžné opatření je institutem jak občanského, tak trestního práva. Ke vztahu obou procesních institutů se vyjádřil Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 16.12.2014, sp. zn. II. ÚS 3512/14: *"Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí ve smyslu ustanovení § 400 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a předběžné opatření podle ustanovení § 88b a násl. trestního řádu mají shodný účel spočívající v poskytnutí včasné a prozatímní ochrany (životu, zdraví, svobody či důstojnosti) dotčenému jednotlivci (poškozenému, resp. oběti trestného činu), příp. jeho blízkým proti škodlivému chování odpůrce (obviněného) s nimi žijícího ve společné domácnosti. Pokud byly splněny zákonné podmínky pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření (§ 88b trestního řádu) a tento návrh podává státní zástupce, má tak činit podle trestního řádu, a nikoliv podle zákona č. 292/2013 Sb., a to především z důvodu ucelenosti již probíhajícího trestního řízení a také jeho speciality, včetně použitých nástrojů trestněprávní regulace a vymezení působnosti orgánů činných v trestním řízení."*⁶⁷

Ustanovení § 88c trestního řádu obsahuje taxativní výčet druhů předběžných opatření. Vůči pachateli, páchající domácí násilí, lze využít zejména **zákaz stýkat se s určitými osobami.** V tomto případě poškozeným a osob jemu blízkým. Obviněný se s nimi nesmí stýkat, vyhledávat je, kontaktovat. Případné setkání je možné pouze za přítomnosti orgánu činného v trestním řízení. Dalším druhem předběžného opatření, které je užitečné v případech domácího násilí, je **zákaz vstupu do obydlí a jeho prostředí.** Toto předběžné opatření může navazovat na již udělené policejní vykázání. Pachateli lze uložit též **zákaz zdržování se na vymezeném konkrétním místě.**

Předběžné opatření trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však do nabytí právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž je řízení ukončeno. Pokud obviněný předběžné opatření nedodrží, může mu být udělena soudem pořádková pokuta do výše 50 000 Kč, uloženo jiné předběžné opatření anebo lze vzít obviněného do vazby dle § 66 trestního řádu. Obviněný má právo kdykoli žádat o zrušení předběžného opatření. O žádosti rozhoduje předseda senátu nebo v přípravném řízení státní zástupce bez zbytečného odkladu. Byla-li

⁶⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 3512/14

žádost o zrušení předběžného opatření zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní nové důvody, opakovat až po uplynutí tří měsíců od právní moci rozhodnutí.⁶⁸

3.2. Intervenční centra

Činnost intervenčních center je upravena **zákonem o sociálních službách**. Smyslem intervenčních center je pomoc osobám ohrožených domácím násilím při řešení jejich krizové situace. Pracovníci intervenčních center poskytují psychologickou a sociálně-právní pomoc, která přímo ze zákona navazuje na policejní vykazání. Ohrožené osobě je pomoc nabídnuta nejpozději do 48 hodin od doručení úředního záznamu o vykazání intervenčnímu centru.⁶⁹

Intervenční centra poskytují **ambulantní, terénní a pobytové služby**. Ambulantní služby jsou poskytovány přímo v intervenčním centru. Terénní služby jsou poskytovány v místě bydliště ohrožené osoby, nebo místě které ohrožená osoba určí. Ohroženou osobou v případě poskytování tohoto druhu služeb budou především osoby s handicapem. Terénní služby jsou poskytovány zejména v souvislosti s vykazáním násilné osoby ze společného obydlí. Pobytové služby jsou poskytovány, pokud to dovolují technické a prostorové podmínky intervenčního centra. Pomoc zahrnuje zajištění ubytování, stravy.

Intervenční centra zajišťují následně tzv. *interdisciplinární spolupráci*. Jedná se o spolupráci s orgány Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obecní policií a ostatními poskytovateli sociálních služeb. Služby jsou poskytovány i tzv. *nízkoprahovým klientům*. Jedná se o osoby, které se cítí být ohroženy domácím násilím, ještě ale nevyhledali pomoc policie. Tyto osoby si může intervenční centrum vyhledat i ze své iniciativy a nabídnout jim pomoc. Podpůrné a praktické informace jsou poskytovány i osobám tzv. *ochránců*, kteří ve svém blízkém okolí mají případy domácího násilí a chtějí ohrožené osobě pomoci.

Služby intervenčních center jsou poskytovány bezplatně. Ohrožené osobě se umožňuje v kontaktu s centrem vystupovat anonymně. Uživatel uzavře s intervenčním centrem smlouvu o poskytování sociálních služeb. Délku spolupráce stanovuje pracovník intervenčního centra podle závažnosti dané situace. S uživatelem probíhá individuální konzultace, kde se od uživatele očekává aktivní

⁶⁸ § 88 b a násl. trestního řádu

⁶⁹ § 60a zákona o sociálních službách

přístup na řešení jeho situace. Služby by měly být poskytovány tak, aby nedošlo k závislosti uživatele. Cílem by měla být naopak aktivace a převzetí osobní odpovědnosti uživatelů. Uživatelé jsou vedeni k tomu, aby byli schopni samostatně vyřešit svou situaci.⁷⁰

V České republice v současnosti existuje pouze pět pobytových sociálních služeb se specializací na pomoc obětem domácího násilí. Kapacita těchto služeb je zhruba 90 lůžek. Na tento problém upozorňuje Ředitel Odboru rovnosti žen a mužů Úřady vlády ČR, Radan Šafařík, který uvádí, že se Česká republika dlouhodobě potýká s akutním nedostatkem specializovaných pobytových a krizových služeb pro osoby ohrožené domácím a sexuální násilím. Specializované azylové domy jsou dostupné jen v Praze a Brně. Přitom například v Belgii či Dánsku je takové centrum v každém regionu. Tento problém by ale měla vyřešit podpora z Norského fondu, z níž by měl být podpořen vznik pěti specializovaných center v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Mostě a Ostravě.⁷¹

3.3. Soudy

V rámci ochrany obětí má soud zejména možnost vydat předběžné opatření v rámci občanskoprávního řízení. **Institut předběžného opatření**, byl zakotven přijetím **zákona o zvláštních řízeních soudních**. Zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje mezi několika zvláštními řízeními i řízení ve věcech manželských a partnerských⁷² a řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí⁷³. Předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí je upraveno v § 400–414 zákona o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o speciální úpravu vůči obecné obsažené v občanském soudním řádu, kde je předběžné opatření obecně upraveno v § 74–78. Účelem předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí podle občanského soudního řádu je poskytnutí včasné a prozatímní ochrany

⁷⁰ ŠEVČÍK, Drahomír, Naděžda ŠPATENKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2011. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7367-690-2.

⁷¹ Vláda České republiky. TZ: V ČR bude otevřeno pět nových center pro oběti domácího a sexuálního násilí [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tz-v-cr-bude-otevreno-pet-novych-center-pro-obeti-domaciho-a-sexualniho-nasili-192341/>

⁷² § 2 písm. p zákona o zvláštních řízeních soudních

⁷³ § 2 písm. q zákona o zvláštních řízeních soudních

ohrožené osobě, případně jejím blízkým proti škodlivému chování násilní osoby.

74,75

Předběžné opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních je speciální v tom, že je určeno k akutní ochraně oběti domácího násilí nebo nezletilého dítěte. Odlišnost spočívá zejména v

- omezené možnosti odmítnout návrh. Vadný návrh na vydání prostého předběžného opatření lze odmítnout bez předchozí výzvy. To neplatí pro speciální předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí;⁷⁶
- předběžné opatření dle zákona o zvláštních řízeních soudních je osvobozeno od jistoty;⁷⁷
- řízení má přísnější lhůty pro rozhodnutí, kdy o návrhu rozhodne soud do 48 hodin bez jednání;⁷⁸
- rozhodnutí je vykonatelné vydáním;⁷⁹
- lhůty jsou přísnější i v případě odvolacího řízení, kdy odvolací soud rozhodne do 7 dnů od předání věci.⁸⁰

Z důvodové zprávy k zákonu č. 135/2006 je hlavním cílem předběžného opatření podle § 400 a násl. vedle ochrany *„poskytnout delší dobu osobě ohrožené domácím násilím, aby mohla ve lhůtě zákonem stanovené podat návrh ve věci samé, kterým se bude z logiky věci domáhat zejména úpravy poměrů k nezletilým dětem, rozvodu manželství, vypořádání společného bydlení, a aby ohrožená osoba nebyla ze strany přítomné násilné osoby vystavena výhrůzkám či jinému nátlaku například vzetí svého meritorního návrhu zpět“*. Nejedná se o institut rychlého potrestání pachatele. Smyslem institut speciálního předběžného opatření je tedy ochrana ohrožené osoby a zamezení dalšímu jednání násilné osoby.

Řízení lze zahájit na návrh oběti, která může návrh učinit i ústně do protokolu, soud pak v tomto případě přebírá odpovědnost za náležitost návrhu. Příslušný je obecný soud navrhovatele, kdy určujícím kritériem je místo, kde

⁷⁴ JIRSA, Jaromír, Naděžda ŠPATENKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ... 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-372-5.

⁷⁵ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁷⁶ § 402 zákona o zvláštních řízeních soudních

⁷⁷ § 12 odst. 3 zákona o zvláštních řízeních soudních

⁷⁸ § 404, 456 zákona o zvláštních řízeních soudních

⁷⁹ § 407 zákona o zvláštních řízeních soudních

⁸⁰ § 409 zákona o zvláštních řízeních soudních

navrhovatel, oběť, bydlí. V návrhu musí být zejména označeni účastníci řízení, navrhovatel (oběť), může se jednat i o nezletilou osobu, osobu omezenou ve svéprávnosti, a odpůrce (pachatel domácího násilí), obydlí, ze kterého má být vykázaní provedeno, vyličený rozhodující skutečnosti, která musí dostatečně prokazatelně svědčit o tom, že společné bydlení s pachatelem je pro oběť nesnesitelné a oběť musí být tato tvrzení schopna podpořit důkazy, zejména čestnými prohlášeními, lékařskými/psychologickými zprávami, výpisy SMS aj. **Soud posuzuje návrh podle jeho obsahu.** Je třeba počítat s tím, že oběť se při podání návrhu vyskytuje ve značně psychicky vypjaté situaci a z toho důvodu nemusí podrobně přemýšlet nad náležitostmi návrhu, není tak možné trvat na zcela perfektním návrhu. Počítá se tak se zvýšenou aktivitou na straně soudu. Nepřichází v úvahu, aby soud návrh odmítl. Soud návrh přezkoumá, a buď předběžné opatření nařídí, nebo jej zamítne. Proti rozhodnutí soudu je přípustné odvolání. Soud může odpůrci uložit řadu povinností, kdy § 405 zákona o zvláštních řízeních soudních obsahuje pouze demonstrativní výčet, aby odpůrce opustil společné bydlení, nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí, zdržel se setkávání s navrhovatelem, zdržel se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele. **Soud při rozhodování o návrhu na předběžné opatření nesmí předjímat rozhodnutí ve věci samé.**

Pro předběžné opatření je specifický *institut osvědčení tvrzených skutečností*. Navrhovatel musí svá tvrzení osvědčit, ne prokázat. **Z předložených důkazů musí prokazatelně vyplývat, že navrhovatel je obětí domácího násilí a že se tohoto chování dopouští pachatel.** Soud musí být přesvědčen, že jsou ohrožena ústavní práva takovým způsobem, že odůvodňují omezení ústavních práv pachatele. K rozdílu mezi prokázáním a osvědčením tvrzení uvádí Ústavní soud v usnesení ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 163/09: *"Má-li být předběžné opatření nařízeno, musí být tím, kdo takový návrh činí, "prokázána" především potřeba zatímní úpravy právních poměrů účastníků, respektive obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen (§ 75c odst. 1 písm. a/ o. s. ř.); tato potřeba nastává - obecně vzato - v těch případech, kde by nenařízením předběžného opatření vznikl prostor pro jednání, jež by vytvořilo nezvratný stav, resp. jež by vedlo k neodčinitelným následkům. Co do podmínky "prokázání" pak platí, že jde o více než osvědčení, tedy že o důvodech potřeby prozatímní úpravy musí navrhovatel soud přesvědčit, na druhé straně však zde nemá místo dokazování v procesním smyslu, pro které*

*z povahy věci není prostor (viz kupříkladu absence jednání). U ostatních skutečností, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením*⁸¹

Není-li podán návrh na prodloužení předběžného opatření, trvá předběžné opatření jeden měsíc od jeho vykonatelnosti, vydání. **Předběžné opatření zanikne nejpozději uplynutím 6 měsíců od jeho vykonatelnosti.**

Ve věcech ochrany proti domácímu násilí má státní zastupitelství speciální oprávnění vstupovat do zahájeného řízení a ve věci domácího násilí může státní zastupitelství podat i samotný návrh na zahájení řízení, neboť lze předpokládat, že v řadě případů bude mít konflikt trestněprávní rozměr. Státní zástupce vstupuje do řízení, aby hájil veřejný zájem, nevystupuje na straně některého z účastníků.⁸²

Soudy ale zasahují v případech domácího násilí spíše výjimečně. Ochranu ohrožené osobě převážně zajistí policie skrze institut policejního vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj (§ 44–47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky), které ale může trvat **maximálně 10 dnů od vyhlášení rozhodnutí**. Vykázání podle zákona o Policii České republiky může nahradit vykázání soudní, obě opatření na sebe mohou i navazovat, vzájemně se však nepodmiňují a navrhovatel předběžného opatření nemůže být neúspěšný jenom proto, že se nedomáhal vykázání prostřednictvím policie.⁸³

Je třeba ale pamatovat na to, že je-li předběžné opatření prvním úkonem oběti ve věci, bude třeba soudu předložit důkazní prostředky. Na jejichž základě soud rozhodne. Z důkazů musí prokazatelně vyplývat, že navrhovatel je obětí domácího násilí a že se tohoto chování dopouští pachatel. Jako důkaz může v tomto případě sloužit svědecká výpověď, fotografie zachycující zranění, lékařské zprávy aj. Pro oběť se může proto jevit jako jednodušší, řešit situaci první skrze institut policejního vykázání, které bude následně prodlouženo formou předběžného opatření dle zákona o zvláštních řízeních soudních.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009. sp. zn. III. ÚS 163/09

⁸² § 8 zákona o zvláštních řízeních soudních

⁸³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ...* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-372-5.

4. Trestání domácího násilí

4.1. Obecně o trestání

V rámci trestního řízení je uložení trestu jedním z nejnáročnějších úkolů. Trest jako právní následek trestní činnosti vyžaduje negativní, právní a etické hodnocení pachatele a jeho činu, sledující účel uvedený v zákoně. O vině a trestu v trestním řízení rozhoduje soud. V rámci správního trestání rozhoduje o vině pachatele za přestupek správní orgán. Soudce na základě skutkového stavu zjištěného před soudem, o kterém nesmí být důvodné pochybnosti, subsumuje skutek pod právní normu a uloží trestní sankci, přičemž české právo je postaveno na **dualitě trestních sankcí**. Trestními sankcemi jsou **tresty** a **ochranná opatření**. Ochranné opatření je typicky ukládáno nepřičetné osobě, která spáchala čin jinak trestný, hrozí-li z její strany do budoucna nebezpečí. Při jejich ukládání se soud řídí zejména hrozbou, kterou pachatel představuje do budoucna než závažností trestného činu.⁸⁴

Účel trestu není v trestním zákoníku, výslovně definován. Byť předchozí úprava zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účel trestu definovala v § 23, kdy „*Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.*“⁸⁵ Pro definování účelu trestu, při současně platné zákonné úpravě, můžeme vycházet z definice účelu trestního řízení, které upravuje trestní právo procesní, kdy „*Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.*“⁸⁶ Za účel trestu můžeme považovat zabránění odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti, vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, tzv. **individuální prevence**, a působit výchovně i na ostatní členy společnosti, tzv. **generální prevence**.⁸⁷ K účelu trestu se vyjádřil

⁸⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír. Trestní právo hmotné: obecná část. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 145

⁸⁵ § 23 z.č. 140/1961 Sb., trestní zákon

⁸⁶ § 1 odst. 1 trestního řádu

⁸⁷ VICHEREK Roman. Účel trestu. 2013 Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>>

Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I ÚS 4503/12 „*Stát, který respektuje svobodu každé lidské bytosti, nemůže tuto svobodu jako např. svobodu pohybu a pobytu svévolně omezovat bez řádného ospravedlnění svých zásahů. Proto v trestním právu taková opodstatnění a odůvodnění představuje účel trestu. Trestněprávní nauka rozeznává a popisuje celou řadu účelů trestních sankcí. Účel směřující k uložení zaslouženého trestu, účely zaměřující se na důsledky trestu (tím je zejména myšlena individuální a generální prevence), účel výchovy pachatele a jeho nápravy, znemožnění a zabránění pachateli páchat další trestnou činnost, nápravu narušených a poškozených vztahů mezi pachatelem a obětí a dále také odškodnění obětí. V moderních systémech trestní justice se tyto účely obvykle vzájemně kombinují, ale při ukládání trestu v konkrétním případě může dojít ke vzájemnému konfliktu, který lze řešit například stanovením primárního účelu, který musí být zásadně naplněn a v případě ostatních sekundárních cílů je jejich dosažení pouze vhodné.*“⁸⁸ S účelem trestu je spjat pojem **spravedlnosti**. Spravedlnost je třeba vnímat jak ve vztahu k pachateli, tak k zájmům společnosti a osobám poškozeným daným trestným činem. **Nebude dosaženo účelu trestu, pokud stanovený trest bude neadekvátní, ať již mírnější nebo přísnější, a nebude odpovídat společenské závažnosti a okolnostem spáchání trestného činu.**⁸⁹

Při ukládání trestu se musí soud řídit řadou hmotněprávních a procesněprávních zásad, aby se tím zabránilo libovůli soudu při ukládání trestu, a naopak byl zajištěn spravedlivý proces. Obecné zásady jsou zakotveny v trestním právu hmotném, které upravuje zejména trestní zákoník, trestním právu procesním, které upravuje zejména trestní řád. Některé zásady jsou zakotveny na ústavní úrovni.

Ust. § 12 trestního zákoníku upravuje **zásadu zákonnosti a zásadu subsidiarity trestní represe**. Zásada zákonnosti je charakterizována zásadou *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*. Jedná se o omezení pravomoci soudců, kteří smějí posuzovat určitý skutek za trestný pouze v případě, že jsou jeho znaky popsány v trestním zákoníku účinném v době spáchání skutku. Současně lze za tento skutek uložit pouze trest, který se dle trestního zákoníku za daný skutek

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I ús 4503/12

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges).

ukládá. Vylučuje se tím tak libovůle soudců při ukládání trestů. **Zásada nullum crimen sine lege** je zakotvena v čl. 39 Listiny základních práv a svobody „*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.*“ Z této zásady vyplývá, že pramenem trestního práva může být pouze psané právo obsažené v zákoně. **Zásada subsidiarity trestní represe** vyjadřuje především to, že trestní právo představuje prostředek „*ultima ratio*“, který má sloužit jako nejzazší z možných řešení skutku. Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje odpovědnost podle jiného právního předpisu.⁹⁰

Mezi další obecné zásady je řazena **zásada humanismu**, která je upravena v ust. § 37 odst. 2 trestního zákoníku a stanovuje, že pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce a zároveň výkonem této trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost. Trestní odpovědnost se dovozuje pouze, jedná-li osoba zaviněně, jedná se o tzv. **zásadu odpovědnosti za zavinění**, kdy zaviněně jedná osoba, která se trestného činu dopustí úmyslně nebo z nedbalosti. Mezi obecné zásady pak můžeme řadit ještě **zásadu individuální odpovědnosti fyzických osob**, kdy osoba je odpovědná pouze za své jednání, ne za jednání jiné osoby.^{91,92}

Trestní řád pak v ust. § 2 upravuje zásady, které zaručují spravedlivý proces. Jedná se o:

- **Zásada řádného zákonného procesu**, kdy stíhat někoho lze pouze ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon.
- **Zásada presumpce nevinny**. Ten proti komu je vedeno trestní řízení je považován za nevinného, dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena vina.
- **Zásada legality a oficiality**. Zásada legality stanovuje, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy o nichž se dozví. Zásada oficiality stanovuje, že orgány činné v trestním řízení postupují z úřední povinnosti, nestanoví-li zákon něco jiného.

⁹⁰ JELÍNEK, J., (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právní dny. Praha: Leges, 2009,

⁹¹ § 37 a násl. trestního zákoníku

⁹² DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

- **Zásada zjištění skutkové stavu věci a zásada vyhledávací.** Zásada vyhledávací ukládá orgánům činným v trestním řízení z vlastní iniciativy vyhledávat a provádět důkazy. Je třeba zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti.
- **Zásada volného hodnocení důkazů,** kdy orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, vlastního uvážení, které ale musí být přezkoumatelné a řádně odůvodněné.
- **Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů.**
- **Zásada obžalovací** vymezuje procesní funkce na žalobce, obhajobu a soudce, kdy „*Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, které podává státní zástupce.*“⁹³
- Vyloženě řízení před soudem se týká **zásada veřejnosti, zásada ústnosti, zásada bezprostřednosti,** kdy soud může přihlédnout jen k důkazům, které byly provedeny v hlavním líčení, veřejném, vazebním a neveřejném zasedání, **a zásada zajištění práva na obhajobu.**^{94,95}

Trestním řádem je upravena i **zásada ne bis in idem**, která stanovuje, že nikdo nemůže být obviněn pro týž skutek, jestliže dřívější řízení skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, pravomocným rozhodnutím o schválení narovnání, jestliže rozhodnutí nebyla v předepsaném řízení zrušena. Zásada zamezuje dvojímu potrestání pachatele. Pokud i dřívější přestupkové řízení skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a uplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení, nelze proti pachateli zahájit trestní stíhání.⁹⁶

Atributem spravedlivého procesu je i **nezávislost a nestrannost soudu**, což se přímo promítá do objektivního posouzení ukládaného trestu. Soud poskytuje ochranu základním právům subjektů zúčastněných na trestním řízení a posuzuje, co v konkrétním případě lze vnímat za přiměřený a spravedlivý trest. Jak zdůrazňuje např. usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 7 Tdo 430/2010, **„je třeba, aby mezi**

⁹³ § 2 odst. 8 trestního řádu

⁹⁴ § 2 trestního řádu

⁹⁵ SOBOTKA, Mgr. Jiří. Trestní právo procesní: Zásady trestního řízení. *Všechno* [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://www.vsechno.cz/clanek/zasady-trestniho-rizeni_0aafc9bb-797a-4cfc-8d55-8627df83dc66

⁹⁶ § 11 odst. 1 písm. h) a násl. trestního řádu

omezením práva obviněných na osobní svobodu a veřejným zájmem na jejich stíhání bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy a proporcionálně byla i zohledněna konkrétní délka řízení, doba uplynulá od spáchání činu i předchozí a následný život pachatele. Nejvyšší soud v této souvislosti rovněž zdůrazňuje význam konkrétních trestních sazeb stanovených v zákoně u jednotlivých trestných činů a výjimečnost okolností, které mohou odůvodnit uložení trestu mimo takovou sazbu.“⁹⁷

4.2. Právní základ pro trestání domácího násilí

Podle platných právních norem je domácí násilí hodnoceno podle přestupkového zákona jako přestupek. Pokud intenzita domácího násilí překročí hranice správního práva a je naplněna skutková podstata některého z trestných činů, je posuzováno domácí násilí jako trestný čin. Hierarchicky stojí přestupky pod trestnými činy, dolní hranice přestupku nehraničí již s jiným typem deliktu. Může nastat situace, kdy se skutková podstata trestného činu bude překrývat s přestupkem. V tom případě budeme rozlišovat mezi přestupkem a trestným činem na základě společenské škodlivosti.

Přestupek je definován jako „*Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.*“⁹⁸ Jednání pachatele tak musí naplnit jak formální, tak materiální znaky přestupky, určitý stupeň společenské škodlivosti, kdy čin je schopen poškodit nebo ohrozit společností chráněné zájmy. Společenská škodlivost není ale znakem skutkové podstaty, prolíná se jejími znaky v souhrnu. Ne každé protiprávní jednání musí být společensky škodlivé, jedná se ale spíše o výjimky, kdy by jednání naplnilo skutkovou podstatu a nebylo škodlivé. Zároveň platí, že jsou-li naplněny formální znaky, je naplněna škodlivost.⁹⁹

Za **trestný čin** je považován „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“¹⁰⁰ Na rozdíl od

⁹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

⁹⁸ § 5 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

⁹⁹ doc. JUDr. Pavel Mates, CSc. a Mgr. Karel Šemík. Společenská škodlivost jako znak přestupku [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/04/29/spolecenska-skodlivost-jako-znak-prestupku/#_ftn15

¹⁰⁰ § 13 odst. 1 trestní zákoník

přestupku zde není definována společenská škodlivost.¹⁰¹ Jedná se o formální pojetí trestného činu. V případě trestného činu je vypuštěn materiální znak „pro společnost nebezpečný čin“, který byl součástí definice trestného činu dle z.č. 140/1916 Sb., trestní zákon. Žádný čin ale nemůže být trestný, nebyl by-li společensky škodlivý. Je třeba hodnotit, co v každém individuálním případě je protiprávní, jak je to společensky škodlivé.¹⁰²

Trestné činy se od přestupků liší především formálně vymezenými znaky v trestním zákoníku. Liší se také společenskou škodlivostí. Trestnými činy jsou ve smyslu subsidiarity trestní represe jen takové činy, u kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

4.3. Správní trestání

V případě řízení o přestupcích mluvíme o tzv. **správním trestání**. V případech správního trestání je orgánem, který rozhoduje o vině pachatele za přestupek, správní orgán, typicky orgán obce. Funkcí správního trestání je zejména ochranná funkce a hlavním účelem je zajištění bezproblémového výkonu veřejné správy. Veřejné správě umožňuje nerušeně vykonávat správu veřejných záležitostí. Veřejná správa prostřednictvím správního trestání dohlíží na dodržování právních předpisů a na zachování vyváženého stavu společnosti a společenských vztahů.¹⁰³

Řízení o přestupcích se zahajuje z moci úřední, vycházející z principu legality. Ve stanovených případech je nutné k zahájení **souhlas osob přímo postižených spáchaným přestupkem**.¹⁰⁴ Právě u přestupků, relevantních k domácímu násilí, může být řízení o přestupku zahájeno nebo v již zahájeném řízení pokračovat pouze se souhlasem osoby přímo postižené spáchaním přestupku, byl-li přestupek spáchán mezi osobami blízkými. Stejně tak je souhlas nutný u přestupků proti majetku, spáchaných mezi osobami blízkými.¹⁰⁵

¹⁰¹ § 12 odst. 2 trestního zákoníku

¹⁰² DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

¹⁰³ BOHADLO, David, Lukáš POTĚŠIL a Jan POTMĚŠIL. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1.

¹⁰⁴ § 77 a násl. zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

¹⁰⁵ § 7, 8 zákona o některých přestupcích

Za spáchání přestupku nelze pachateli uložit trest odnětí svobody. Pachateli lze uložit napomenutí, pokutu, zákaz činnosti, propadnutí věci, zákaz pobytu a ochranná opatření.¹⁰⁶

V případě přestupků vztahující se na domácí násilí umožňuje zákonodárce trest ve formě pokuty. V případě **přestupku proti veřejnému pořádku a přestupku proti občanskému soužití lze pokutu uložit do výše 20 000 Kč.**¹⁰⁷ Je-li přestupek proti občanskému soužití spáchán opakovaně po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku podle stejného odstavce, lze uložit pokutu až do výše 30.000 Kč. Za **přestupek proti majetku lze uložit pokutu do výše 50.000 Kč**¹⁰⁹. Je-li přestupek spáchán opakovaně po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku podle stejného odstavce, uloží se pokuta až do výše 70 000 Kč.¹¹⁰

Namísto uložení pokuty, může být u všech zmíněných deliktů, uloženo i napomenutí. Vedle správního trestu nebo namísto něj může být pachateli uloženo i ochranné opatření, jehož podstatou je že „odstraní nebo omezí nebezpečí případného dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných zákonem“¹¹¹ Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich stanoví dva druhy ochranných opatření, kterými jsou **omezující opatření a zabránění věci nebo náhradní hodnoty.** „*Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa nebo místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce, popřípadě v povinnosti zdržet se styku s určitou osobou nebo vymezeným okruhem osob nebo v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování.*“. Část „v povinnosti zdržet se styku s určitou osobou nebo vymezeným okruhem osob nebo v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování“ byla přidána až s platností zákona č. 250/2016 Sb., původní zákon o přestupcích, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, toto ustanovení neobsahoval. Uložení trestu zákazu styku za domácí násilí považuji za problematické. Osoby zainteresované v domácím násilí užívají společnou domácnost a není v oprávnění správního orgánu zakázat určité osobě vstup do vlastního obydlí. Tuto situaci je třeba následně řešit prostřednictvím Policie ČR

¹⁰⁶ § 35 a násl. zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

¹⁰⁷ § 5 odst. 3 písm. c) zákona o některých přestupcích

¹⁰⁸ § 7 odst. 4 písm. b) zákona o některých přestupcích

¹⁰⁹ § 8 odst. 4 zákona o některých přestupcích

¹¹⁰ § 8 odst. 5 zákona o některých přestupcích

¹¹¹ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E.: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou. Praha: Leges, 2017, s 274

skrze institut vykázání. Pro případy domácího násilí jsou relevantní zejména omezující opatření, která ale nejsou správními úřady v případech domácího násilí příliš využívána. Například v roce 2020 bylo v České republice za přestupková jednání dle § 7 odst. 1 zákona o některých přestupcích uloženo celkem **14 091 pokut a pouze 8 omezujících opatřeních.**¹¹²

Z horních hranic pokut lze vyvodit závěr, že zákon o některých přestupcích trestá přísněji majetkové přestupky, než přestupky proti veřejnému pořádku a proti občanskému soužití, byť tyto přestupky mohou přímo ohrožovat zdraví ohrožené osoby.

V případech domácího násilí považují uplatňování přestupků za velmi problematické. V případě přestupků, pod které lze domácí násilí subsumovat, je třeba udělení souhlasu osoby blízké. Vzhledem k faktu, že domácí násilí se odehrává ve společné domácnosti, kde agresor a oběť spolu žijí, může být udělení souhlasu obtížně uskutečnitelné. Pokud ohrožená osoba neudělí souhlas se zahájením řízení přímo osobně u správního orgánu, bude ji doručeno vyrozumění o udělení souhlasu k zahájení přestupkového řízení, se kterým se může seznámit i agresor. Agresor se může ohrožené osobě snažit udělení tohoto souhlasu rozmluvit a eventuálně může dojít i k eskalaci agrese.

I samotné uložení pokuty se mi nejeví jako zcela účinné, zvážíme-li právě to, že agresor a ohrožená osoba spolu žijí ve společné domácnosti. Udělení pokuty se dotkne i ohrožené osoby, případně celé rodiny. Navíc uložení pokuty nemá žádnou ochrannou funkci pro ohroženou osobu. Naopak se tímto opatřením může situace ještě zhoršit, například ekonomickou nedostatečností, a agrese vůči oběti domácího násilí může eskalovat. Ochrannou funkci by mohlo naplňovat zejména omezující opatření, které se ale bohužel ukládá jen zcela výjimečně v porovnáním s udělováním pokut.

¹¹² Ministerstvo vnitra. *Přehled přestupků na rok 2020* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-prestupku-za-rok-2020.aspx>

4.4. Postih trestním právem

Trestní sazby za trestné činy upravuje zvláštní část trestního zákoníku, u jednotlivých trestných činů. V rámci trestního práva lze pachateli uložit trest postihující jeho svobodu. Trest odnětí svobody je z objektivního hlediska nejpřísnějším trestem, významně zasahující do lidských práv.

Nepodmíněný trest odnětí svobody se ukládá **nejvýše na dvacet let**. Sazbu lze pachateli **mimořádně zvýšit** o jednu třetinu, spáchá-li opětovně zvlášť závažný zločin, ale i **mimořádně snížit**, „*má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání*“¹¹³. K mimořádnému snížení trestu odnětí svobody může dojít v případě, že se odsuzuje pachatel, který napomohl zabránit trestnému činu, jenž jiný připravoval nebo se o něj pokusil, dále jedná-li se o tzv. spolupracujícího obviněného, či jedná-li se o pachatele, který doposud nebyl trestán.¹¹⁴ Při snížení trestu odnětí svobody nelze uložit trest pod pět let, činí-li horní hranice trestu odnětí svobody alespoň dvanáct let, pod tři léta, činí-li dolní hranice trestní sazby odnětí svobody alespoň osm let, pod jeden rok, činí-li dolní hranice trestní sazby odnětí svobody alespoň pět let.¹¹⁵

Pachateli lze uložit i **výjimečný trest**, jímž se rozumí trest odnětí svobody v rozmezí **dvaceti až třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí**. Výjimečný trest může být uložen jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje. Trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let může soud uložit pouze tehdy, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena.

Za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje pět let, lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.¹¹⁶

¹¹³ § 58 odst. 1 trestního zákoníku

¹¹⁴ § 58 odst. 2 a 3 trestního zákoníku

¹¹⁵ § 58 odst. 4 trestního zákoníku

¹¹⁶ § 52 a násl. trestního zákoníku

Soud má možnost **podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta**, jestliže vzhledem k osobě a poměrům pachatele, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu má důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu. Při podmíněném odsouzení stanoví soud **zkušební dobu na jeden rok až pět let**. Podmíněně odsouzenému může soud uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Zpravidla mu také uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Je-li třeba zvýšeně sledovat a kontrolovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou péči a pomoc ve zkušební době, může soud podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta za současného vyslovení dohledu nad pachatelem.¹¹⁷

K jednotlivým trestným činům:

Za trestný čin **týrání osoby žijící ve společném obydlí**, lze pachateli uložit trest odnětí svobody na **šest měsíců až čtyři léta**. Na **dvě léta až osm let** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobil-li těžkou újmu na zdraví, spáchá čin na nejméně dvou osobách nebo páchá-li takový čin po delší dobu. Způsobil-li pachatel činem těžkou újmu za zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, může být potrestán trestem odnětí svobody na **pět až dvanáct let**.¹¹⁸

Za trestný čin **týrání svěřené osoby** stanovuje zákon v základní skutkové podstatě vyšší trestní sazbu oproti trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, zejména z důvodu, že předmětem útoku je fyzická osoba svěřena do péče, výchovy pachatele. Pachateli lze uložit trest odnětí svobody na **jeden rok až pět let**. Na **dvě léta až osm let** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobil-li těžkou újmu na zdraví, spáchá čin na nejméně dvou osobách nebo páchá-li takový čin po delší dobu. Způsobil-li pachatel činem těžkou újmu za zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, může být potrestán trestem odnětí svobody na **pět až dvanáct let**.¹¹⁹

¹¹⁷ § 81 trestního zákoníku

¹¹⁸ § 199 trestního zákoníku

¹¹⁹ § 198 trestního zákoníku

Na základě jiných skutkových podstat než týrání osoby žijící ve společné domácnosti, může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody:

Za **nebezpečné vyhrožování až na jeden rok** nebo zákazem činnosti. Na **až tři léta** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin jako člen organizované skupiny, vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví nebo na jiném.¹²⁰

Za **nebezpečné pronásledování až na jeden rok** nebo zákazem činnosti. Na **šest měsíců až tři roky** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, nebo nejméně se dvěma osobami.¹²¹

Za **omezování osobní svobody až na dvě léta, až na tři léta**, spáchá-li čin v úmyslu usnadnit jiný trestný čin. Na **dvě léta až osm let** může být pachatel odsouzen, spáchá-li čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy, těžkou újmu na zdraví, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Na **tři až deset let** bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.¹²²

Za trestný čin **ublížení na zdraví** bude pachatel potrestán na **šest měsíců až na tři léta**. Na **jeden rok až pět let** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, aj. viz § 146 odst. 2 trestního zákoníku. Na **dvě až osm let** bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví. Způsobí-li pachatel činem smrt, bude potrestán na **pět až deset let**.¹²³ V případě trestného činu **těžkého ublížení na zdraví** bude pachatel potrestán odnětím svobody na **tři léta až deset let**. Na **pět až dvanáct let** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti

¹²⁰ § 353 trestního zákoníku

¹²¹ § 354 trestního zákoníku

¹²² § 401 trestního zákoníku

¹²³ § 146 trestního zákoníku

let, ze zavrženíhodné pohnutky aj. viz § 145 odst. 2 trestního zákoníku. Způsobí-li pachatel činem smrt, bude potrestán na **osm až šestnáct let**.¹²⁴

Za trestný čin **znásilnění** bude pachatel potrestán na **šest měsíců až pět let** trestu odnětí svobody. Na **dvě léta až deset let** trestu odnětí svobody bude odsouzen pachatel, spáchá-li čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, na dítěti, nebo se zbraní. Na **pět až dvanáct let odnětí svobody** bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším patnácti let, na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Způsobí-li pachatel činem smrt, bude potrestán **deset až osmnáct let**.¹²⁵

4.5. Případové studie

Následující kapitola je věnována analýze jednotlivých kazuistik domácího násilí. Jedná se o reálné případy, ve kterých došlo k odsouzení pachatelů. Vzhledem k tomu, že v České republice neexistuje centralizovaná databáze rozsudků nižších soudů, čerpala jsem případy z webových stránek iniciativy *Bezrestu*¹²⁶, která zveřejňuje anonymizované rozsudky s cílem seznámit širokou veřejnost s trestáním domácího a sexualizovaného násilí. Níže uvedená kazuistika obsahuje případy trestného činu týrání osoby ve společné domácnosti podle § 199 trestního zákoníku a souvisejících trestných činů.

Tato diplomová práce má za účel čtenáři prezentovat a vyhodnotit přiměřenost a nepřiměřenost trestání v případech domácího násilí. Předchozí kapitoly vymezují, jaké tresty lze pachatelům uložit za spáchání domácího násilí a jaké reálně naše soudy ukládají.

4.5.1 Čtyřleté domácí násilí s prodáváním manželky k prostituci

Městský soud v Praze rozhodl v hlavním líčení konaném dne 26. června 2020, ve věci sp. zn. 10 T 12/2016, že obžalovaný nejméně od roku 2011 do června 2015, poškozenou **psychicky týral, fyzicky a sexuálně ji napadal, to vše za pohružek, že pokud poškozená nebude spolupracovat, tak se jejich syn nebude**

¹²⁴ § 145 trestního zákoníku

¹²⁵ § 185 trestního zákoníku

¹²⁶ www.bezrestu.cz

mít dobře. Od července 2013 do června 2015 nutil obžalovaný poškozenou, aby **pracovala jako tanečnice a striptérka v erotických klubech**, přičemž vydělané finanční prostředky musela odevzdávat obžalovanému. Od podzimu 2013 do června 2015 nutil poškozenou, pod pohrůžkami, že se jí pomstí a usmrtí její rodinu, k **prostituci**, kterou musela poškozená vykonávat v obžalovaným zvolených podnicích. Finanční prostředky musela poškozená opět předávat obžalovanému.

Obžalovaný se vůči poškozené **dopustil zločinu týrání svěřené osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku**, spáchaný v jednočinném souběhu se **zločinem obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. d) trestního zákoníku**, obžalovaný kořistil z takového jednání a spáchal takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

Ze závěru znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie vyplynulo, že u poškozené se **velmi pravděpodobně rozvinula duševní porucha, a to posttraumatická stresová porucha**, přičemž jinak poškozená netrpí jinou duševní poruchou. **Posttraumatická stresová porucha vznikla poškozené v souvislosti s vyšetřovanou trestní věcí a tuto újmu lze ze soudně lékařského hlediska hodnotit jako těžkou újmu na zdraví.**

Soud při úvaze o trestu došel k závěru, že *„Trestná činnost tohoto charakteru je mimořádně společensky závažná, neboť je páchána v domácnosti za zavřenými dveřmi a má hluboký dopad na život a zdraví týraných osob. V tomto případě je třeba zmínit i délku jednání obžalovaného a opakované jednání obžalovaného po návratu poškozené do společné domácnosti. Obžalovanému značně polehčuje, že nebyl doposud soudně trestán. Soud vycházel z trestní sazby na trestný čin, která je z citovaných trestných činů nejpřísnější, tedy ze sazby 8 až 15 lež. Soud má za to, že takto vymezená sazba je pro obžalovaného nepřiměřeně přísná a jeho nápravy lze dosáhnout i trestem kratšího trvání, **přistoupil tedy podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku ke snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici, a to na tři roky. Výkon trestu pak podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti let, tedy na nejdelší možnou dobu.**“*, „Soud zároveň přihlédl i k tomu, že obžalovaný po druhém odchodu poškozené přestal naléhat a vyhrožovat a nekontaktoval její rodinu. Nepodmíněný trest odnětí svobody by byl v tomto

případě nepřiměřeně přísný a nejdelší možný podmíněný trest postačí k naplnění účelu trestu.“

*„Při stanovení přiměřené výše náhrady nemajetkové újmy v penězích vzal soud především v úvahu, že **prokázaný protiprávní zásah do osobnosti poškozené byl závažný. Obžalovaný svým jednáním zasáhl do nejintimnější sféry života a osobnosti poškozené, u které se v důsledku toho rozvinuly závažné psychické následky.** V souladu s výslovným ustanovením § 2957 o. z. vzal soud v úvahu, že obžalovaný poškozené vážnou újmu na jejích právech způsobil **úmyslně a že zneužil její existenční závislosti na své osobě.** Velmi podstatnou skutečností je též to, že se obžalovaný **dopouštěl neoprávněných zásahů do osobnosti sféry poškozené po delší dobu, což závažnost zásahu též výrazně zvyšuje.** Na druhé straně soud zvážil dobu, která již od projednávaného incidentu uběhla a míru zásahu do osobnosti poškozené“.*

4.5.1.2 Rozbor potrestání pachatele případu „Čtyřleté domácí násilí s prodáváním manželky k prostituci“

Městský soud v Praze v tomto případě přistoupil ke snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 trestního zákoníku na základě úvahy, že vymezená sazba 8 až 15 let by byla pro obžalované příliš přísná a ve prospěch obžalovaného přihlédl k tomu, že obžalovaný po druhém odchodu poškozené na ni přestal naléhat, vyhrožovat jí a nekontaktoval její rodinu. Paradoxně na začátku odůvodnění soud konstatuje, že trestná činnost toho charakteru je mimořádně společensky závažná a že v tomto případě bylo nutné zmínit i délku jednání obžalovaného a opakování jednání obžalovaného po návratu poškozené do společné domácnosti.

Institut mimořádného snížení trestu by se měl aplikovat v případech, kdy polehčující okolnosti *„ve svém souhrnu a kvalitě přesvědčivě výjimečným způsobem snižují závažnost trestného činu, případně některá z nich je nezvykle intenzivní povahy, takže je na místě ji hodnotit jako okolnost zvlášť významně polehčující, např. zvlášť tíživé osobní nebo rodinné poměry, za kterých pachatel trestný čin spáchal, aniž by si je byl způsobil, a podobně. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody je na místě i tam, kde některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, přičemž je nerozhodné, zda jde o znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, byl naplněn neobvykle nízkou intenzitou a tato skutečnost výrazně ovlivnila společenskou škodlivost trestného činu a snížila ji pod obvyklou mez*

natolik, že je namístě mírnější trestní postih, než ten zákonem předpokládaný.“ Postup podle § 58 odst. 1 trestního zákoníku se nemůže odůvodňovat jen běžně se vyskytující skutečností, např. „*že pachatel před spácháním činu vedl řádný život, k činu se doznal a učinil kroky k náhradě způsobené škody, ani přesvědčení soudu, že trest odnětí svobody uložený v mezích zákonné trestní sazby by byl pro pachatele příliš přísný“.*¹²⁷ Soud by měl při aplikaci postupu podle § 58 odst. 1 trestního zákoníku pečlivě a přesně zdůvodnit, proč uložení v rámci zákonné sazby bylo nepřiměřeně přísné. Též by se soud měl zabývat tím, zda jsou reálně splněny předpoklady pro resocializaci pachatele. Důvody pro mimořádné snížení trestu by měly být podloženy i konkrétními důkazy.¹²⁸

Dle mého názoru se soud vůbec adekvátně nevypořádal s tím, proč pachateli mimořádně snížil trest. Soud na jedné straně v odůvodnění rozsudku konstatuje, že pachatel naplnil všechny znaky skutkové podstaty citovaných trestných činů. Soud nezpochybnuje ani to, že zavinění pachatele bylo úmyslné a u poškozené se na základě jednání obžalovaného rozvinula posttraumatická stresová porucha, která je ze soudně lékařského hlediska považována za těžkou újmu na zdraví. Soud navíc v odůvodnění, jak jsem již výše zmínila, konstatoval, že se jedná o trestnou činnost mimořádně společensky závažnou. Soud ale ve prospěch pachatele přihlédl k jeho dosavadní bezúhonnosti, což by ale k použití mimořádného snížení trestu odnětí svobody nemělo postačovat, jak je výše zmíněno. Soud přihlédl k délce trestního řízení, kdy rozsudek byl vynesena až po třech letech a po tyto tři roky vedl obžalovaný řádný život. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody se může aplikovat, je-li trestní řízení nepřiměřeně dlouhé, otázkou ale je, zda v tomto případě lze považovat řízení za nepřiměřeně dlouhé, zvážíme-li, že bylo spácháno více trestných činů po delší dobu, bylo třeba vyslechnout 7 svědků, byly vyhotoveny dva znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, jeden znalecký posudek z oboru kybernetiky, odvětví výpočetní techniky a ústavní znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie. Současně v tomto případě bylo i velké množství listinných důkazů. Např. v Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. června 2012, sp. zn. 7 Tdo 303/2012 došlo k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody na

¹²⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

¹²⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

základě toho, že délka trestního řízení byla nepřiměřeně dlouhá. V tomto případě ale trvalo přípravné řízení deset let a řízení před soudy do skončení trestního stíhání trvalo dalších sedm let.¹²⁹

4.5.2. Osmileté domácí násilí s pravidelným znásilňováním

Okresní soud v Hodoníně rozhodl dne 25. dubna 2021, ve věci sp. zn. 1 T 41/2012-260, že obžalovaný je vinen, že nejméně v době od 1. 6. 2004 do 21. 11. 2011 **psychicky a fyzicky týral manželku**, zejména tím, že v podnapilém stavu, občas i za střízliva, pojmenovával poškozenou nejsprostšími výrazy, což se dělo denně po celé období. Dále ji napadal úderů pěstí a dlaní do různých částí těla, s četností do 10 případů měsíčně, kdy tímto jí způsoboval modřiny a odřeniny na různých částech těla bez dalších následků, dále poškozenou přes její **odpor nutil k pohlavnímu styku a dalším sexuálním praktikám**, jeho násilí vůči poškozené stále narůstalo a vyvrcholilo spolu s jeho neustálou opilostí v době od 6.11.2011 do zadržení Policií ČR dne 21.11.2011. **Poškozené vyhrožoval střelnou zbraní**, kterou před ní nejprve položil na stůl a vyhrožoval poškozené, „ať si na něj dává pozor, že ví, co on dovede“. Později toho dne doma vytáhl obžalovaný na poškozenou znovu zbraň, touto jí mířil na obličej tak, že ústí hlavně bylo od jejích očí asi 20 – 30 cm a po prosbách poškozené, ať to proboha schová, ať to nedělá, odklonil mírně hlaveň a z pistole vystřelil, kdy střela proletěla velmi blízko jejího ucha, načež poté, kdy poškozená zcela zastrašená nehnutě seděla na místě, znovu vystřelil v těsné blízkosti její hlavy, kdy střela proletěla opět velmi blízko ní, načež jej poškozená prosila, ať to více nedělá, že to nahlásí na policii, on jí řekl, že když to udělá, tak policajty po jejich příjezdu postřílí, že v jedné zbrani má 7 nábojů. Nato poškozená utekla do domu. V týž den po urážkách a sprostém chování k poškozené na její odpovědi, že jestli ji nepřestane ohrožovat, tak zavolá policii, vzal z nočního stolku malorážkovou pistoli vlastní výroby, držel ji v pravé ruce, a přitlačil ústí hlavně na levý spánek poškozené a takto mlčky několik vteřin setrval. Poté pohnul pistolí doleva a vystřelil do skříně. Následně ji znovu sprostě urážel a pistoli odložil zpět do nočního stolku.

Obžalovaný spáchal **zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku, zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, přečin nebezpečné vyhrožování**

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR – senát, ze dne 13. června 2012, sp. zn. 7 tdo 303/2012

podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku, zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku. Za což byl obžalovaný odsouzen podle § 185 odst. 2 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání **3 (tři) let**. Podle § 81 odst. 1 trestního zákoníku a § 82 odst. 1 trestního zákoníku a § 84 trestního zákoníku se obžalovanému výkon trestu odnětí svobody **podmíněně odkládá na zkušební dobu 3 (tři) let s dohledem**. Podle § 99 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku a § 99 odst. 4 trestního zákoníku se obžalovanému ukládá **ochranné protialkoholní ambulantní léčení**.

Soud při otázce řešení trestu vzal v úvahu, že chování jeho manželky k němu nebylo příliš dobré, že k častým konfliktům docházelo v situaci, kdy oba byli pod vlivem alkoholu a poškozená zřejmě, alespoň část těch jednání dle obžaloby v bodě zločinu týrání osoby žijící ve společné domácnosti podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku určitým způsobem vyprovokovala, a to je významnou okolností, ke které soud přihlédl ve prospěch obžalovaného. O vyprovokování svědčil syn obžalovaného, který tvrdil, že *„že na jednání obžalovaného má vliv i poškozená, která jej určitým způsobem provokuje, nenechá si nic líbit a svědek doslova řekl, že vliv matky na protiprávní jednání obžalovaného představuje tak 50 %, přičemž také vysvětlil, že k agresivnímu jednání dochází v situaci, kdy obžalovaný i poškozená požívají alkoholické nápoje“*. Soud také vzal v úvahu jeho osobní poměry, obžalovaný má problémy s chůzí, pohybuje se pouze pomocí francouzské hole. Obžalovaný se se dopouštěl více trestných jednání, páchal více zločinů a přečin. Soud přesto za přiměřený považoval trest odnětí svobody v trvání 3 (tři) let.

4.5.2.2 Rozbor potrestání pachatele případu „Osmileté domácí násilí s pravidelným znásilňováním“

Okresní soud v Hodoníně v tomto případě uložil trest odnětí svobody na spodních hranicích sazeb za trestné činy, které odsouzený spáchal. Obžalovaný byl odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tři let. Výkon trestu odnětí svobody soud obžalovanému podmíněně odložil na zkušební dobu tři let s dohledem.

Soud při úvaze k otázce řešení trestu vzal v úvahu, že poškozená **zřejmě** část jednání v bodě zločinu týrání osoby žijící ve společné domácnosti

vyprovokovala, což je dle soudu významnou událostí, byť soud použitím spojení „zřejmě“ nemůže s jistotou říct, zda tomu tak bylo, či ne. O vyprovokování svědčil syn obžalovaného a poškozené, který tvrdil, že *„poškozená jej určitým způsobem provokuje, nenechá si nic líbit“*. Soud pak vzal v úvahu to, že se obžalovaný pohybuje pomocí francouzské hole a přiznal polehčující okolnost dosavadní bezúhonnosti, byť měl obžalovaný v rejstříku trestů zaznamenaná dvě odsouzení, která ale soud považoval za zahlazená a nepřihlédl k nim. Závěrem soud přihlédl při výměře trestu k tomu, že obžalovanému uložil ochranné protialkoholní ambulantní léčení.

O vyprovokování svědčil syn obžalovaného a poškozené, i dcera poškozené uvedla, že obžalovaný mohl občas brát chování poškozené jako provokaci. Oba ale s jistou shodou uvedli, že se obžalovaný k poškozené choval špatně a násilně. Více důkazů o vyprovokování obžalovaného ze strany poškozené soud neměl, a i přes to to považoval za významnou okolnost, ke které přihlédl soud ve prospěch obžalovaného.

Soud nepochyboval o tom, že by se obžalovaný trestné činnosti dopustil. Soud i konstatoval, že na základě dokladu policie, *„poškozená už 21.11.2011 údaje, které uvádí jako svědkyně (pozn. kdy poškozená vypovídala o tom, jak ji nutil k pohlavnímu styku, vyhrožoval ji zbraní a bil ji.), uvedla policii a domáhala se toho, aby policie zakročila. V tomto momentu je výrazný a svědčí pro věrohodnost poškozené v tom smyslu, že se nemůže jednat o nějaké vykonstruované jednání, ale o jednání ženy, která se bojí násilného jednání obžalovaného a vyhledá policii.“* Z úředního záznamu Policie ČR bylo navíc zřejmé *„že obžalovaný se chová agresivně i vůči policistům, kteří bezprostředně poté proti němu zakročí“*. Pravdu soud přiznává poškozené i v tom, že při vyhrožování obžalovaný použil střelnou zbraň. Na místě činu byly zajištěny zbytky nábojnic a i část dřeva, která nesla evidentní znaky průstřelu. Pravdu soud přiznal poškozené i v líčení násilného jednání obžalované, což dosvědčovaly hematomy na těle poškozené.

Zmíněné polehčující okolnosti na straně obžalovaného, a okolnosti případu, ale dle soudu odůvodňují přiměřený trest v odnětí svobody v trvání tří let a jeho podmíněné odložení s dohledem se zkušební dobou tří let.

4.5.3. Dlouhodobé týrání partnerky a pronásledování

Obvodní soud pro Prahu 10 rozhodl dne 16. března 2021, sp. zn. 51 T 40/2020 ve věci obžalovaného, který v období od 26. 12. 2019 do 3. 1. 2019 ve společně obývaném bytě v Praze 10 s postupně vzrůstající intenzitou psychicky týral a fyzicky napadal poškozenou a to tak, že bezdůvodně či ze zcela malicherné příčiny na ni křičel, ponižoval ji, častoval ji vulgárními výrazy, obviňoval ji, že je zcela neschopná, rozbíjel její věci, budil ji ze spaní či ji spánek odpiral a poté ji nadával a zahrnoval výčitkami, zakazoval ji styk s rodinou a negativně se stavěl ke styku poškozené s jejími přáteli. Kontroloval její pohyb, zcela bezdůvodně na ni žárlil, psychicky ji deptal tím, že se neustále myl, sprchoval, pral oblečení, prováděl dezinfekci věcí a neustále uklízel. Po porodu syna odmítl poškozenou odvést domů, ač tato již byla z nemocnice propuštěna, zakazoval ji chodit s kočárkem ven, fyzicky ji napadal, kdy jí dal několikrát facky a minimálně v jednom případě ji udeřil pěstí do obličeje, opakovaně do ní strkal a škrtil ji, přičemž poškozená již nebyla schopna jednání obžalovaného snášet a s pomocí své matky a známé se ze svého vlastního bytu dne 3. 1. 2019 potají odstěhovala a vyhledala lékařskou pomoc.

Jelikož soud nemohl v daném případě určit pouhým odhadem psychické zdraví poškozené, **„i když je nepochybné, že poškozená újmu na psychickém zdraví skutečně utrpěla a došlo i ke vzniku posttraumatické stresové poruchy.“** Poškozená nepředložila znalecký posudek se specializací pro odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, ve kterém by byly náležitě kvalifikovány oba nároky, které pod újmu na psychickém zdraví spadají, tedy bolestné a další nemajetková újma.

Obviněný tedy týral osobu blízkou žijící s ním ve společném obydlí a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví a páchal takový čin po delší dobu. Čímž spáchal zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. b), d) trestního zákoníku a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let, kdy výkon trestu se podmíněně odložil na zkušební dobu čtyř let.

4.5.3.1 Rozbor potrestání pachatele případu „Dlouhodobé týrání partnerky s pronásledováním“

Obvodní soud pro Prahu 10 odsoudil obžalovaného k trestu odnětí svobody v trvání tří let. Výkon trestu podmíněně odložil na zkušební dobu čtyř let.

V případě tohoto rozhodnutí byl vyhotoven zjednodušený písemný rozsudek, protože se obžalovaný i státní zástupce vzdali práva na odvolání a prohlásili, že netrvají na písemném vyhotovení odůvodnění. Poškozené přísluší právo na odvolání jen k výroku o náhradě škody.

I ze zjednodušeného písemné rozsudku je ale jisté, že poškozené vznikla těžká újma na zdraví, soud jednání pachatele klasifikoval i v rámci kvalifikované skutkové podstaty § 199 odst. 1. odst. 2 písm. b), d) trestního zákoníku. Zároveň je v odůvodnění výroku o náhradě škody zmíněno, že „*Soud v daném případě nemůže výši této újmy na psychické zdraví určit pouhým odhadem, i když je nepochybné, že poškozená újmu na psychickém zdraví skutečně utrpěla a došlo i ke vzniku posttraumatické stresové poruchy.*“ I přes to, že soud měl možnost uložit obžalovanému trest v rozmezí dvou až osmi let. Rozhodl se uložit trest na spodní hranici trestní sazby, a navíc jeho výkon podmíněčně odložil. Přitom poškozené jednáním obžalovaného vznikla s největší pravděpodobností posttraumatická stresová porucha.

4.5.4. Shrnutí případové studie

Před samotným shrnutím případové studie bych chtěla upozornit na to, že rozhodnutí, která jsem výše zmínila, nejsou excesy v rozhodovací praxi soudů v případech, kde se řeší domácí násilí.

Mezi lety 2016–2020 bylo odsouzeno 653 pachatelů trestného činu týrání osoby žijící ve společné domácnosti. K podmíněnému trestu odnětí svobody bylo odsouzeno 53 % pachatelů, k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem 23 % pachatelů, 21 % pachatelů bylo odsouzeno k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, kdy průměrná délka trestu odnětí svobody se pohybuje též mezi 25–37 měsíci, k obecně prospěšným pracím 1 % pachatelů, upuštěno od potrestání bylo u 1 % pachatelů.¹³⁰

Případy, které jsem výše prezentovala, mají společnou skutkovou podstatu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Jedná se o trestný čin, který by měl nejvíce charakterizovat domácí násilí. Ve všech zmíněných případech byla naplněna kvalifikovaná skutková podstata dle § 199 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku, u třetího případu byla naplněna kvalifikovaná skutková podstata i podle § 199 odst. 2

¹³⁰ https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here

písm. b) trestního zákoníku. Odsouzení se u prvních dvou případů dopustili na obětech více trestných činů. V prvním případě se jednalo o jednočinný souběh s trestným činem obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm., odst. 3 písm. d) trestního zákoníku, kterého se odsouzený dopustil kvalifikovanou skutkovou podstatou dle odst. 3 písm. d). V druhém případě spáchal odsouzený na poškozené dále zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, též se dle odst. 2 písm. a) jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu, zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku, dle odst. 2 písm. c) se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu, a přečin nebezpečné vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku. U třetího případu se odsouzený na poškozené dopustil „pouze“ jednoho trestného činu, kterým ale poškozené způsobil těžkou újmu na zdraví.

Předmětné kazuistiky mají společné uložení trestů odnětí svobody na spodní hranici trestní sazby. V prvním případě došlo i ke snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici dle § 58 odst. 1 trestního zákoníku. Tresty odnětí svobody byly navíc podmíněně odloženy.

4.6. Porovnání s trestáním jiných trestných činů

Na základě výše zmíněných kazuistik a statistik můžeme zhodnotit aktuální trestání domácího násilí v České republice tak, že případy domácího násilí podřazeny pod skutkovou podstatou trestného činu týrání osoby žijící ve společné domácnosti se trestají převážně podmíněným uložením trestu odnětí svobody. K podmíněnému uložení trestu odnětí svobody je dle statistik odsouzeno 76 % pachatelů. Pachatelům jsou ukládány tresty odnětí svobody převážně na spodní hranici trestní sazby, v některých případech i pod ní.

V této podkapitole bych chtěla odprezentovat stručnou komparaci trestání domácího násilí, pod skutkovou podstatou trestného činu týrání osoby žijící ve společné domácnosti, s jinými trestnými činy, které jsou problematice domácího násilí blízké, a to zejména z důvodu že domácí násilí nebývá někdy rozpoznáno a je chybně zařazeno pod jiné trestné činy. V roce 2014 vydal Institut pro kriminologii a sociální prevenci výzkum zaměřený na vybrané problémy z oblasti problematiky domácího násilí v ČR. V rámci toho výzkumu bylo analyzováno 43 trestních spisů,

zabývající se případy domácího násilí mezi partnery. Pachatelé byli obžalováno z řady trestných činů.¹³¹

Z analýzy spisů vyplývá, že pachatelé domácího násilí byli pouze v 47 % případů obžalováni za domácí násilí v rámci týrání osoby žijící ve společném obydlí, byť by se mělo jednat o trestný čin, který nejvíce domácí násilí vystihuje. V 22 % bylo domácí násilí posuzováno jako trestný čin nebezpečného vyhrožování, za který je stanovena zásadně nižší trestní sazba trestu odnětí svobody ve srovnání s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Stejně pak platí i pro trestné činy nebezpečné pronásledování, výtržnictví, kde jsou trestní sazby podstatně nižší než v případě týrání osoby žijící ve společném obydlí. Graf obsahující konkrétní analýzu trestních spisů je součástí *Přílohy č. 1*.

Jak již bylo zmíněno, v České republice neexistuje centralizovaná databáze rozhodnutí nižších soudů, z toho důvodu jsem pro porovnání ukládání trestů u vybraných trestných činů vycházela z aplikace „*jaktrestáme*“¹³², která vede statistiky o ukládání trestů v České republice.

V rámci srovnávání ukládání trestů jsem komparovala trestný čin týrání osoby žijící ve společné obydlí s trestnými činy nebezpečného vyhrožování, nebezpečného vydírání a těžkého ublížení na zdraví. Tyto skutkové podstaty jsem si pro porovnání vybrala z důvodu, že domácí násilí bývá pod tyto trestné činy subsumováno, jak vyplývá z výše uvedeného výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. *Přílohou č. 2* je grafické znázornění počtu odsouzených pachatelů za jednotlivé porovnávané trestné činy mezi lety 2016–2020. Součástí grafu je u každého trestného činu počet odsouzených pachatelů a z toho počtu kolika pachatelům byl uložen podmíněný trest odnětí svobody a kolika nepodmíněný trest odnětí svobody.

Při porovnání trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s výše zmíněnými trestnými činy, můžeme dojít k následujícím závěrům:

Za trestný čin nebezpečného vyhrožování bylo mezi lety 2016-2020 odsouzeno téměř dvakrát tolik pachatelů oproti trestnému činu týrání osoby žijící

¹³¹ MARTINKOVÁ, Milada, Vladan SLAVĚTÍNSKÝ a Jiří VLACH. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-139-4.

¹³² <https://jaktrestame.cz/>

ve společném obydlí. Dle mého názoru, který částečně potvrzuje i zmíněný výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, je množství případů domácího násilí subsumováno pod trestný čin nebezpečného vyhrožování. Trestný čin nebezpečného vyhrožování je ale méně závažným trestným činem, což potvrzuje i významně nižší trestní sazba. Při porovnání s týráním osoby žijící ve společném obydlí, bychom mohli říct, že se v případě nebezpečného vyhrožování jedná pouze o dílčí prvek domácího násilí. Objektem trestného činu nebezpečného vyhrožování je ochrana jednotlivce před výhrůžkami, které mohou vzbudit důvodnou obavu.¹³³ U týráním osoby žijící ve společném obydlí je objektem zájem na ochraně osoby, zejména na ochraně života a zdraví, osobní svobody, lidské důstojnosti v sexuální oblasti a na ochraně majetku. V případech, kdy pak orgány činné v trestním řízení budou posuzovat pouze dílčí prvek, a ne celý komplexní problém, může dojít k tomu, že bude skutek subsumován pod trestný čin nebezpečného vyhrožování.

Za trestný čin nebezpečného pronásledování se mezi lety 2016-2020 odsoudila téměř polovina oproti trestnému činu týráním svěřené osoby téměř polovina. Dle mého názoru se jedná ale o jednání, kterého se pachatel může začít dopouštět poté, co je vyloučen ze společného obydlí, nebo i jen přestane s ohroženou osobou vést společnou domácnost. Dalo by se to považovat za jednání, které může přijít po týráním osoby žijící ve společné domácnosti. A stejně tak, jak je tomu u nebezpečného vyhrožování, tak i zde se může jednat o dílčí útok v případech domácí násilí.

Aby se pachatel mohl dopustit trestného činu týráním osoby žijící ve společném obydlí, musí s obětí sdílet společné obydlí. Pokud se oběť vymaní z područí agresora a ten i přesto nadále pokračuje v týráním oběti, může pak toto jednání být hodnoceno právě jako trestné činy nebezpečného vyhrožování a nebezpečného pronásledování. V případě, že se orgány činné v trestním řízení nedostatečně vypořádají s případem. Na jednání pachatele budou nahlížet pouze jako na jeden skutek, a ne jako na dílčí útok domácího násilí, může dojít k tomu, že bude trestné jednání pachatele subsumováno pod nesprávné trestné činy, kterými mohou být právě zmíněné trestné činy nebezpečného vyhrožování a nebezpečného pronásledování. V případě souběhu týráním osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem ublížení na zdraví lze uplatnit faktickou konzumpci. Stejně tak

¹³³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

může být dle mého názoru faktická konzumpce uplatněna v případě souběhu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestnými činy nebezpečného vyhrožování a nebezpečného pronásledování. Kdy by došlo ke konzumpci závažnějším poruchovým trestným činem, v tomto případě trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Trestný čin těžkého ublížení na zdraví je v porovnání s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí trestán výrazně přísněji. Za trestný čin těžkého ublížení na zdraví byli pachatelé v 35 % odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Těžké ublížení může být spácháno i rámci kvalifikované skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Pouze ale tehdy, byla-li těžká újma způsobena ve smyslu § 17 písm. a) trestního zákoníku, **z nedbalosti**. Při úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví se bude jednat o souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle s trestným činem těžkého ublížení na zdraví.¹³⁴ V tomto případě stojí potrestání pachatele na prokázání zavinění.

Při komparaci předmětných trestných činů jsem zabývala i délkou uložených nepodmíněných trestů. Délky ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody jsem zpracovala do grafu, který je *Přílohou č. 3* této diplomové práce. Při porovnání délky nepodmíněné trestu odnětí svobody u trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestnými činy nebezpečného vyhrožování a nebezpečného vydírání, lze dojít k závěru, že je týrání osoby žijící ve společném obydlí trestáno přísněji. Trest odnětí svobody se v případě týrání osoby žijící ve společném obydlí pohybuje v průměru mezi 25-37 měsíci. Oproti tomu trest odnětí svobody u trestných činů nebezpečného vyhrožování a nebezpečného vydírání se pohybují do 25 měsíců. Porovnáme-li trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem těžkého ublížení na zdraví, dojdeme k závěru, že těžké ublížení na zdraví se trestá podstatně přísněji.

4.7. Zhodnocení trestání domácího násilí v České republice

V této kapitole jsem chtěla zanalyzovat trestání domácího násilí v České republice. V rámci kapitoly jsem se snažila komparovat soudní praxi při ukládání trestů za domácí násilí s platnou právní úpravou. Na základě této komparace

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199 [Týrání osoby žijící ve společném obydlí]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1943, marg. č. 8.

a analýzy statistik a kazuistik bych nyní chtěla dospět k vyhodnocení přiměřenost a nepřiměřenost trestání domácího násilí v České republice. Na základě zjištěných údajů jsem dospěla k závěru, že tresty ukládané za domácí násilí **nejsou přiměřené**.

Dle mého názoru je třeba domácí násilí považovat za mimořádně závažnou trestnou činnost. Zejména z důvodu, že se odehrává za zavřenými dveřmi (latentní) a má velmi závažný dopad na život a zdraví týraných osob a dalších osob žijících ve společné domácnosti. Trestání pachatelů tohoto trestného činu by tomu mělo odpovídat. Účelem trestu by měla být ochrana společnosti před pachateli trestných činů. Odsouzenému by se tím mělo zabránit v páchání trestné činnosti a vychovat k řádnému životu.¹³⁵ Účelem potrestání pachatele nemá být odplata, ale i přesto musí být trest uložen v adekvátní výši, aby mohl reflektovat závažnost spáchané trestné činnosti.

V případech správního trestání považuji za problémovou samotnou legislativu, která neumožňuje přiměřené potrestání pachatele, a navíc nemůže oběti domácího násilí poskytnout ani dostatečnou ochranu. Pachateli lze uložit správní trest v podobě pokuty. Pokuta v tomto případě, kdy oběť s pachatelem sdílí společné obydlí, postihne i samotnou oběť. Pokuta je tedy kontraproduktivní, neúčinná. Správním orgánům je umožněno ukládat omezující opatření. V případech domácího násilí považuji za účinnější uložení omezující opatření než udělení pokuty. Omezující opatření může oběti poskytnout jistou míru ochrany, a navíc se tím pachateli může uložit podrobení se vhodnému programu pro zvládnání agrese nebo násilného chování. V případě uložení omezující opatření ale narazíme na problém s tím, že jej lze uložit až společně se správním trestem, tudíž na konci správního řízení, které může trvat i několik měsíců. Bylo by vhodné, aby i v rámci správního řízení existovala efektivní opatření, který lze uložit již v průběhu řízení. Opatření, která by se podobala policejnímu vykázání a předběžným opatřením.

V rámci trestního řízení jsou pachatelům domácího násilí ukládány v převážné většině tresty odnětí svobody na spodní hranici, které se navíc podmíněně odkládají. Jsem toho názoru, že takto uložený trest v případech dlouhodobého týrání nemůže plnit svůj účel. Takto nízké tresty jsou dle mého názoru ukládány zejména ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že domácí násilí je

¹³⁵ § 23 trestního zákoníku

často podřazeno pod trestný čin, který dostatečně nevystihuje problematiku této trestné činnosti. Míním zde zejména trestný čin nebezpečného vyhrožování a trestný čin nebezpečného pronásledování. Dle studie Institut pro kriminologii a sociální prevenci je domácí násilí v 22 % subsumováno pod trestný čin nebezpečného vyhrožování a v 10 % pod trestný čin nebezpečného pronásledování. Dle mého názoru tyto trestné činy ale dostatečně nevystihují problematiku domácího násilí, která je mnohem komplexnější. Bylo by pochopitelné, kdyby tyto trestné činy byly souzeny v souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí a následně fakticky konzumovány. Nepovažuji ale za správné, že je domácí násilí podřazeno pouze pod trestný čin nebezpečného vyhrožování nebo vydírání. V 47 % je domácí násilí podřazeno pod trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Považuji za správné, aby případy domácího násilí byly pod tento trestný čin subsumovány, když i samotným objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně osob před domácím násilím.¹³⁶ Problém ale vidím při ukládání trestů v rámci tohoto trestného činu. Ustanovení § 199 trestního zákoníku umožňuje pachateli uložit trest odnětí svobody v rámci základní skutkové podstaty na šest měsíců až čtyři léta. V případě kvalifikovaných skutkových podstat na dvě léta až osm let v rámci druhého odstavce. V rámci třetího odstavce je možné pachateli uložit tresty odnětí svobody na pět až dvanáct let. V praxi se ale setkáváme s tím, že jsou pachatelé, v rámci trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, odsuzováni zejména v rámci kvalifikovaných podstat, přesto se ale průměrná délka trestu odnětí svobody pohybuje mezi 25–37 měsíci, tedy na spodní hranici trestní sazby.

V následující závěrečné kapitole bych se chtěla rozebrat několik eventuálních důvodů, které mohou stát za tím, proč se případy domácího násilí trestají nedostatečně.

¹³⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

5. Proč netrestáme - úvahy de lege ferenda

V předchozí kapitole jsem se snažila přiblížit aktuální situaci při ukládání trestů pachatelům domácího násilí v rámci skutkové podstaty týrání osoby žijící ve společném obydlí. Ze zmíněných kazuistik, statistik a porovnání jsem dospěla k závěru, že se domácí násilí v České republice netrestá adekvátně.

Chtěla bych níže rozebrat několik eventuálních důvodů, které mohou zapříčínovat to, že se domácí násilí neadekvátně trestá.

5.1. Nedostatečné vzdělání soudců a státní zástupců v problematice domácího násilí

Ustanovení § 82 zákona č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích stanovuje v odst. 2, že „Soudce je povinen dbát soustavným vzděláváním o prohlubování svých odborných právních a dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce.“ Zákonodárcem není ale přesně definováno, co se myslí prohlubováním dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce. Nelze toto ustanovení brát jako zákonnou povinnost soudců, jedná se spíše o apel na soudce, aby se vzdělávali v aktuálních problémech. Soudce by se tedy sice měl ve své funkci nadále vzdělávat, nejedná se ale o zákonem vymahatelnou povinnost. Odbornost by si soudce měl zvyšovat zejména ze své vlastní iniciativy, jedná o osobní povinnost soudce. Lze jen velmi obtížně prokazovat, zda se některý soudce dostatečně vzdělává. Může se zkoumat to, jak je soudce aktivní v rámci přednášek, školení, zda se jeho citace objevují v odborných pracích či nauce. Zmíněná aktivita ale nemusí dostatečně reflektovat prohlubování znalostí „Dobrého soudce jistě nedělá jen počet odborných publikací a výše jeho profesních nebo akademických titulů“.^{137,138}

Soudci se mohou vzdělávat skrze vzdělávací akce organizované Justiční akademií, případně samotnými soudy nebo vysokými školami. Justiční akademie v letech 2020-2023 realizuje projekt „Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnosti“, kdy Justiční akademie nabízí jednotlivým okresním a krajským

¹³⁷ GRYGAR, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: včetně tzv. generátoru náhodného přidělování a GDPR : komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-162-2

¹³⁸ Čeněk Třeček. *Nový šéf Justiční akademie: Soudci k nám musí chtít, povinnost to není* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/aktuality/1007-novy-sef-justicni-akademie-soudci-k-nam-musi-chtit-povinnost-to-neni>

soudům semináře, v rámci nichž jsou i semináře, které jsou zaměřené na problematiku domácího násilí, například: „*Násilí v rodině a jeho dopady na dítě*“ a „*Oběti trestných činů*“.^{139, 140}

Neúčast soudců na vzdělávacích programech může vyústit v nedostatečné pochopení problematiky domácího násilí, což následně způsobuje její nepochopení a bagatelizaci. Jak již bylo řečeno, domácí násilí je velmi komplexní problém a soudci někdy nemusí na skutek, o kterém budou v rámci své praxe rozhodovat, nahlížet jako na domácí násilí, ale budou na něj nahlížet jako např. pouze jednotlivý trestný čin nebezpečného vyhrožování, nebezpečného pronásledování, vydírání, či ublížení na zdraví, nemusí tam ale vidět to, že ten problém je dlouhodobý, nejedná se pouze o tento jeden útok a vyústit situace v to, že čin není brán jako trestný čin týrání osoby žijící ve společné domácnosti.

V rámci bagatelizace problému pak často dochází k tomu, že byť je soudcem domácí násilí identifikováno a skutek subsumován pod trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, tak je uložen někdy až směšně nízký trest.

Státní zástupce je stejně jako soudce povinen „*dbát soustavným vzděláváním o prohlubování svých odborných právních a dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce.*“¹⁴¹ Stejně tak jako u soudců není ale jejich další prohlubování znalostí povinností. Nelze vyvodit žádnou kárnou odpovědnost z toho, že se nebude státní zástupce, ale i soudce, dále vzdělávat.¹⁴²

Dostatečná odborná znalost problematiky domácího násilí státními zástupci je velmi klíčová zejména z důvodu, že státní zástupce je tím, kdo podává obžalobu a v ní vymezuje jednotlivé body obžaloby, kdy se může stát opět to, že celý problém nebude uchopen komplexně a obžaloba bude se bude zabývat pouze jednotlivým

¹³⁹ Justiční akademie. *Justiční akademie pořádá regionální semináře o domácím násilí* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/aktuality/1198-justicni-akademie-porada-regionalni-seminare-o-domacim-nasili>

¹⁴⁰ Justiční akademie a Norway grants. *Katalog regionálních vzdělávacích akcí nabízených Justiční akademii: Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnosti* [online]. 2020, 10 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.jacz.cz/aktuality/https://www.jacz.cz/images/stories/Aktuality/2022/Katalog_region%C3%A1ln%C3%ADch_vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%ADch_akc%C3%AD_nab%C3%ADzen%C3%BDch_Justi%C4%8Dn%C3%AD_akademii%C3%AD_2021.pdf-justicni-akademie-porada-regionalni-seminare-o-domacim-nasili

¹⁴¹ § 24 odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb., zákon o státním zastupitelství

¹⁴² Čeněk Třeček. *Nový šéf Justiční akademie: Soudci k nám musí chtít, povinnost to není* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/aktuality/1007-novy-sef-justicni-akademie-soudci-k-nam-musi-chtit-povinnost-to-neni>

prvkem, a ne celým komplexním problémem. Další důležitou funkci může mít státní zástupce i při sjednocování judikatury vyššími soudy, jelikož může podat odvolání, případně dovolání v neprospěch pachatele a tím umožnit, aby bylo rozhodnutí přezkoumáno. Byl-li by rozsudek přezkoumán Nejvyšším soudem a ten by se např. vyjádřil k nepřijatelnosti nízko uloženého trestu, mohlo by takového usnesení mít velký význam pro soudní praxi, kdy by se pak soudy nižších stupňů museli řídit právním názorem vysloveném v takovém to rozhodnutí.

Dle mého názoru by bylo vhodné zakotvení povinného vzdělávání soudců a státních zástupců. Osobně mi je v této problematice blízká úprava Francouzské republiky, kde jsou soudci povinni absolvovat vzdělávací kurzy alespoň pět dní v roce. Přílehlavou úpravu má i Maďarsko. V Maďarsku je též zakotveno povinné průběžné vzdělávání soudců. Soudci se musí účastnit pravidelného, k výkonu jejich soudcovské činnosti nutného a zároveň bezplatného vzdělávání. Soudci mají povinnost každé tři roky prokázat absolvování předsedou Národního soudní úřad. V případě že soudce zaviněně nesplní povinnost účastnit se průběžného vzdělávání bude sankcionován. Sankce mají podobu zahájené přezkumu a nemožnosti podat přihlášku na přestup na vyšší soudní pozici.¹⁴³

5.2. Centralizovaná databáze rozhodnutí soudů nižších stupňů

Dalším důvodem, proč se domácí násilí netrestá adekvátně může být, že Česká republika nemá žádnou databázi anonymizovaných rozhodnutí trestních soudů všech stupňů. Existuje databáze rozhodnutí Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a dají se vyhledat i rozsudky Vrchních či Krajských soudů, jsou-li významnými pro rozhodovací praxi. Jedinou databázi rozsudků všech trestních soudů v dnešní době přináší aplikace „Jak trestáme“, která ale obsahuje pouze jednotlivé trestné činy, kolik pachatelů bylo odsouzeno a jaký trest, případně v jakém trvání, byl udělen. Neobsahuje jednotlivé rozsudky.

Právě chybějící databáze rozhodnutí nižších trestních soudů může mít vliv na nejednotnost praxe, kdy se soudci občas při ukládání trestu „nemají o co opřít“. Na úrovni Ústavního a Nejvyššího soudu je judikatura v oblasti domácího násilná velmi skromná, zejména z důvodu, že právo na odvolání, dovolání má obviněný, který je většinou s nízko uloženým trestem spokojen, tak odvolání nevyužije,

¹⁴³ Nejvyšší soud. *Nejvyšší soud "Zelená kniha" justice* [online]. 81 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Zelen%C3%A1%20kniha%20justice.pdf

a státní zástupce, který ale nemusí být s problematikou dostatečně seznámen a trest mu nemusí připadat neadekvátní. Jediný, kdo by se odvolat, dovolat, eventuálně chtěl je poškozená osoba, která má ale možnost odvolat se pouze ve výroku o náhradě způsobené škody a nemajetkové újmy. Považuji z výše zmíněných důvodů za vhodné, aby takováto databáze vznikla a existovala zde možnost se s předmětnými rozsudky seznámit.

5.3. Legální definice domácího násilí

Trestání, ale ani ochrana obětí, nemůže být dostatečným, neexistuje-li legální definice pojmu a jeho zákonné zakotvení. V úvodní kapitole této diplomové práce jsem uvedla řadu definic, které pojem domácího násilí přibližují a na základě kterých lze určit definiční znaky domácího násilí, které slouží k identifikaci domácího násilí a následné subsumpci pod trestný čin, který má „nejbližší“ skutkovou podstatu.

V případě, že orgány činné v trestním řízení identifikují znaky domácího násilí, tak je čin převážně subsumován pod trestný čin týrání osoby žijící ve společné domácnosti. Je-li domácí násilí páčáno vůči dítěti, či osobě závislé na péči agresora, je tento trestný čin subsumován pod trestný čin týrání svěřené osoby. Nejedná se ale o trestný čin domácího násilí, pouze trestný čin, který je tomu nejbližší. Stejně tak, jak si po tyto trestné činy můžeme subsumovat domácí násilí, tak si pod to ale můžeme subsumovat i jiné trestné činy, protože definice těchto trestných činů je široká. Můžou z toho pak pramenit situace, kdy čin nebude správně subsumován a následně adekvátně potrestán. Může nastat situace, kdy se na čin bude nahlížet pouze jako na jednotlivý útok, a ne jako na komplexní dlouhodobý problém a vyjde z toho situace, že se bude jednat např. o vydírání, a ne týrání osoby žijící ve společné domácnosti.

Za důležité považuji, aby došlo k legálnímu vymezení domácího násilí, a i zakotvení skutkové podstaty trestného činu domácího násilí. Pokud by zde existoval trestný čin domácího násilí, pro jehož definici by se užila např. definice Policie ČR, která je v této diplomové práci zmíněna. Bylo by pak pro orgány činné v trestním řízení snazší identifikovat domácí násilí, nemuseli by se ani zabývat tím, pod jaký nejbližší trestný čin budou skutek subsumovat, jelikož by zde existovala skutková podstata trestného činu, který plně konzumuje podstatu domácího násilí.

Rovněž by bylo vhodné, jak již prof. J. Jelínek avizoval v roce 2005, aby bylo ust. § 367 trestního zákoníku, nepřekažení trestného činu, a ust. § 368 trestního zákoníku, neoznámení trestného činu, doplněno o § 199 trestního zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí, či v budoucnu existujícího trestného činu domácí násilí.¹⁴⁴

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. Kriminálnístka, 2005. č. 4.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo předložit komplexní náhled na domácí násilí z pohledu trestání za tento skutek a zároveň posoudit adekvátnost udělených trestů za domácí násilí. V rámci této diplomové práce jsem chtěla zejména posoudit, zda je domácí násilí subsumováno pod správné trestné činy a zda ukládané tresty dostatečně reflektují závažnost spáchané trestné činnosti.

Ke komplexnímu rozboru této problematiky bylo třeba se prvně věnovat samotnému pojmu domácího násilí, který v České republice není legálně definován. Z poskytnutého rozboru definic a judikatury v první kapitole této práce, vyplývají znaky a formy domácího násilí. Z čehož lze učinit závěr, že se jedná o mimořádně závažnou trestnou činnost. Závažnost neplyne ani tak ze samotného násilí, ale spíš z toho, vůči komu a za jakých okolností je uplatňováno. Jedná se trestnou činnost, která se odehrává mimo veřejnost a mezi osobami blízkými, mezi kterými se vyskytuje nerovnost ve vztahu. Zároveň patří k nejrozšířenějším formám násilí vůbec a vykazuje se vysokou mírou latence.

Kapitola věnována právní úpravě domácího násilí poskytuje historický vývoj a přehled aktuálně platné právní úpravy. Právní úprava se stále vyvíjí ve prospěch přiměřenějšího trestání domácího násilí. Domácí násilí bylo do roku 2004 postihováno zejména za jednotlivé fyzické útoky. Zakotvení skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě zákonem č. 91/2004 Sb., který doplnil zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dřívější) znamenal značný posun vpřed. Tuto skutkovou podstatu zakotvuje i aktuálně platný trestní zákoník. Pod tento trestný čin lze případy domácího násilí dobře subsumovat. Nejedná se ale explicitně o trestný čin domácího násilí. Právě fakt, že se tento trestný čin nenazývá trestným činem domácího násilí může dle mého způsobovat, že je domácího násilí ve více než polovině případů subsumováno pod jiné trestné činy, které ale dle mého názoru dostatečně nereflektují komplexní problematiku domácího násilí a neumožňují uložení zaslouženého trestu, který by měl reflektovat důsledky trestu, vychovat a napravit pachatele, zabránit mu v páčání další trestné činnosti, ale na straně oběti i napravit poškozené vztahy a oběť odškodnit. V případě, že by orgány činné v trestním řízení byly dostatečně proškoleny tak, aby rozeznaly znaky a formy domácího násilí, chápaly tuto

problematiku komplexně a nebagatelizovaly jí, tak by se aktuálně platná právní úprava domácího násilí dala považovat za dostatečnou.

Praxi při ukládání trestů za domácí násilí považuji ale za neadekvátní. V rámci správního trestání považuji ukládání trestu ve formě pokuty za neúčinné a špatně směřované. Vzhledem k faktu, že se domácí násilí odehrává ve společné domácnosti, zákonitě tento trest nepostihne pouze pachatele, ale právě i osoby žijící s pachatelem ve společné domácnosti, tedy ohrožené osoby. V případech správního trestání, kde na základě subsidiarity trestní represe postačuje postih správním právem, bych považovala za vhodnější ukládání ve větší míře omezující opatření. Ani v rámci trestního řízení považuji trestání domácího násilí za adekvátní. Pachatelům jsou ukládány tresty odnětí svobody na spodní hranici trestní sazby, v některých případech i pod zákonem stanovenou trestní sazbu. Ve třech čtvrtinách je navíc pachatelům trest odnětí svobody podmíněně odložen. Nízko ukládané tresty jsou dle mého názoru ukládány ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že domácí násilí je často podřazeno pod trestný čin, který dostatečně nevystihuje problematiku této trestné činnosti. Ve čtvrté kapitole jsem rozebírala studii Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, kde bylo analyzováno 43 trestních spisů, zabývajících se domácím násilím. Z této studie vyplývá, že domácího násilí je pouze v necelé polovině subsumováno pod trestný čin dle § 199 trestního zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí. Byť by se mělo jednat o trestný čin, který domácí násilí nejvíce charakterizuje a který nabízí nejvhodnější potrestání pachatele, co se skutkové podstaty a výše trestní sazby týče. Třetina zkoumaných případů domácího násilí byly posuzovány jako trestný čin dle § 353 trestního zákoníku, nebezpečné vyhrožování, a trestný čin dle § 345 trestního zákoníku, nebezpečné pronásledování. Tyto trestné činy ale dle mého názoru dostatečně nevystihují komplexnost problematiky domácího násilí. Za druhý problém považuji ukládání trestů odnětí svobody na spodní hranici trestní sazby v rámci trestného činu dle § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí. V tomto případě si nemyslím, že by byla chyba až tak na straně platné legislativy, ale spíš v nedostatečném pochopení problematiky domácího násilí. Trestní sazba trestu odnětí svobody za týrání osoby žijící ve společném obydlí je dle mého názoru dostačující. Za problémovou považuji praxi při ukládání trestů v rámci skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Na prezentované kazuistice a statistikách jsem předložila pohled na trestání tohoto trestného činu,

které potvrzuje, že tresty jsou ukládány na spodních hranicích trestní sazby, v některých případech i pod touto hranicí, a navíc podmíněně odkládány.

Nedostatečnost v trestání domácího násilí může být způsobena již zmíněným nedostatečným školením orgánů činných v trestním řízení, což může způsobovat nepochopení situace, její bagatelizaci a uložení nízkého trestu odnětí svobody. Pouze ten, kdo pochopí tuto problematiku, její komplexnost a pozici týrané osoby, je schopen na domácí násilí adekvátně reagovat. Druhým důvodem může být chybějící databáze rozhodnutí nižších trestních soudů. Neexistuje možnost se jednoduše seznámit v předmětnými rozsudky. To může mít vliv na nejednotnost praxe. Za závěrečný důvod pak považuji, že není v České republice zakotvený trestný čin domácího násilí, který by plně konzumoval domácí násilí a obsahoval jeho legální definici. Pro orgány činné v trestním řízení by bylo snazší domácí násilí identifikovat.

Samozřejmě nejsem názoru, že by se pachatelům domácího násilí měly ukládat tresty odnětí svobody převážně na horních hranicích. Průměrná délka trestu odnětí svobody v rámci trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí za kvalifikované skutkové podstaty se ale pohybuje mezi 25–37 měsíci. Což nepovažuji za dostatečné, vezmeme-li v potaz, že legislativa umožňuje v případě kvalifikovaných skutkových podstat uložit trest odnětí svobody na dvě léta až osm let v rámci druhého odstavce. V rámci třetího odstavce je možné pachateli uložit tresty odnětí svobody na pět až dvanáct let. V případě subsumpce pod trestný čin nebezpečného vyhrožování, či nebezpečného pronásledování je průměrná délka trestu odnětí svobody ještě nižší.

Právní úprava, ale i praxe se stále posouvá dopředu. Domácí násilí je stále více medializované a postupně se vyvrací zažitá tabuizované představy spojené s touto trestnou činností. Dle mého názoru je jen otázka času, než domácí násilí přestane být bagatelizované a trestání této trestné činnosti bude odpovídat míře její závažnosti a společenské škodlivosti.

Seznam používaných zkratk

Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o obětech trestných činů	Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o zvláštních řízeních soudních	Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o některých přestupcích	Zákon č. 251/2016 Sb., zákon o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
Policie ČR	Policie České republiky
Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich	Zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje

BOHADLO, David, Lukáš POTĚŠIL a Jan POTMĚŠIL. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. [Praha]: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN: 978-80-247-2014-2

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-575-0.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7.

GRYGAR, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: včetně tzv. generátoru náhodného přidělování a GDPR : komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-162-2

GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

JELÍNEK, J., (ed.): *O novém trestním zákoníku*. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právní dny. Praha: Leges, 2009, ISBN: 978-80-87212-21-9

JIRSA, Jaromír, Naděžda ŠPATENKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ...* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-372-5.

KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E.: *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s 274

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 145

Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

MARTINKOVÁ, Milada, Vladan SLAVĚTÍNSKÝ a Jiří VLACH. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-139-4.

Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

STRAKOŠ, Jan. *Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-521-7.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠEVČÍK, Drahomír, Naděžda ŠPATENKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2011. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7367-690-2.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2004. ISBN 8023921061.

Právní předpisy

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb.

Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 62/1987 Sb. Ministra zahraničních věcí, ze dne 13. května 1987, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1993 Sb., zákon o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zahraniční právní předpisy

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení č. DE01/48 Valného shromáždění OSN, Všeobecná deklarace lidských práv a svobod

Listina základních práv Evropské unie

Offences Against the Person Act 1861

Protection from Harassment Act 1997

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. listopadu 2009 o odstranění násilí páchaného na ženách

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn./č.j. 5 As 84/2008-81

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 9. 7. 2019, č. 41261/17, Volodina proti Rusku

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky– senát, ze dne 13. června 2012, sp. zn. 7 tdo 303/2012

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 207/2016

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1289/2013

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 3512/14

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009. sp. zn. III. ÚS 163/09

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I ús 4503/12

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. června 2020, sp. zn. 10 T 12/2016

Rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 25. dubna 2021, sp. zn. 1 T 41/2012

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 16. března 2021, sp. zn. 51

Internetové zdroje

Acorus, z.ú. *Kdo může být obětí domácího násilí* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

Asociace pracovníků intervenčních center ČR. *Přehled o vykazání za rok 2021* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/prehled-o-vykazani-za-rok-2021/>

Čeněk Třeček. *Nový šéf Justiční akademie: Soudci k nám musí chtít, povinnost to není* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/aktuality/1007-novy-sef-justicni-akademie-soudci-k-nam-musi-chtit-povinnost-to-neni>

ČR, Policie. *Domácí násilí. Preventivní informace* [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

Domácí násilí: Co je to domácí násilí. Profem [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/domaci-nasili>

HRDÁ, JUDr. Lucie. *Přednáška: Problematika domácího násilí* [online]. In: . [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TQUug8kbbD4>

<https://jaktrestame.cz>

Jelínek, J.: K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomucensis*, Vol. 1, 2005, No. 2, pp. 54-58. [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=270196>

Justiční akademie. *Justiční akademie pořádá regionální semináře o domácím násilí* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/aktuality/1198-justicni-akademie-porada-regionalni-seminare-o-domacim-nasili>

Justiční akademie a Norway grants. *Katalog regionálních vzdělávacích akcí nabízených Justiční akadeií: Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnost* [online]. 2020, 10 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.jacz.cz/aktuality/https://www.jacz.cz/images/stories/Aktuality/2022/Katalog_region%C3%A1ln%C3%ADch_vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%ADch_akc%C3%AD_nab%C3%ADzen%C3%BDch_Justi%C4%8Dn%C3%AD_akademi%C3%AD_2021.pdf-justicni-akademie-porada-regionalni-seminare-o-domacim-nasili

Mac. Sara DN: Otázky ke zjištění rizika eskalace domácího násilí. *Rovnoprávnost* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <http://www.rovnopravnost.cz/zpravy/sara-dn-1414/>

Martinková, M., Macháčková, R. Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001 [online]. [cit. 2022-03-15] <http://www.ok.cz/iksp/docs/273.pdf>

Ministerstvo vnitra. *Přehled přestupků na rok 2020* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-prestupku-za-rok-2020.aspx>

Právní úprava domácího násilí v ČR: seminář Justiční akademie „Domácí násilí a práva obětí v trestním řízení. In: . 2.–3. listopadu 2015, 39/1950. Dostupné také z: https://jasr.sk/files/Pavel%20c5%a0c3%a1mal_Pr%c3%a1vn%c3%ad%20c3%baprava%20dom%c3%a1c%c3%adho%20n%c3%a1sil%c3%ad%20v%20c4%8cR.pdf

RŮŽIČKA, Miroslav. Domácí násilí: impulsy ze zahraničních trestněprocesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo. *Trestněprávní revue* 8/2003, s.223 [online]. (TR 8/2003) [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview->

[document.seam?documentId=nrptembqgnpxi4s7hbpxgxzsgizq&groupIndex=7&rowIndex=0#](https://www.seam?documentId=nrptembqgnpxi4s7hbpxgxzsgizq&groupIndex=7&rowIndex=0#)

SOBOTKA, Mgr. Jiří. Trestní právo procesní: Zásady trestního řízení. *Všehrd* [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/zasady-trestniho-rizeni_0aafc9bb-797a-4cfc-8d55-8627df83dc66

TERYNGEL, Jiří. *Ubližování blízkým: Rodinné listy (Wolters Kluwer)* [online]. 2014 [cit. 2022-03-15]

To je Rovnost. Domácí násilí a sexuální násilí v roce 2021: co říkají aktuální výzkumy. *ProFem* [online]. Vláda ČR, 2021 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Domaci-nasili-a-sexualni-nasili-v-roce-2021.pdf>.

To je rovnost. Odborná veřejnost o Istanbulské úmluvě [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.tojervnost.cz/cs/istanbulska-umluva-cr/>

Vláda České republiky. *TZ: V ČR bude otevřeno pět nových center pro oběti domácího a sexuálního násilí* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tz-v-cr-bude-otevreno-pet-novych-center-pro-obeti-domaciho-a-sexualniho-nasili-192341/>

VICHEREK Roman. Účel trestu. 2013 [online]. [cit. 2022-03-15] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

www.beztrestu.cz

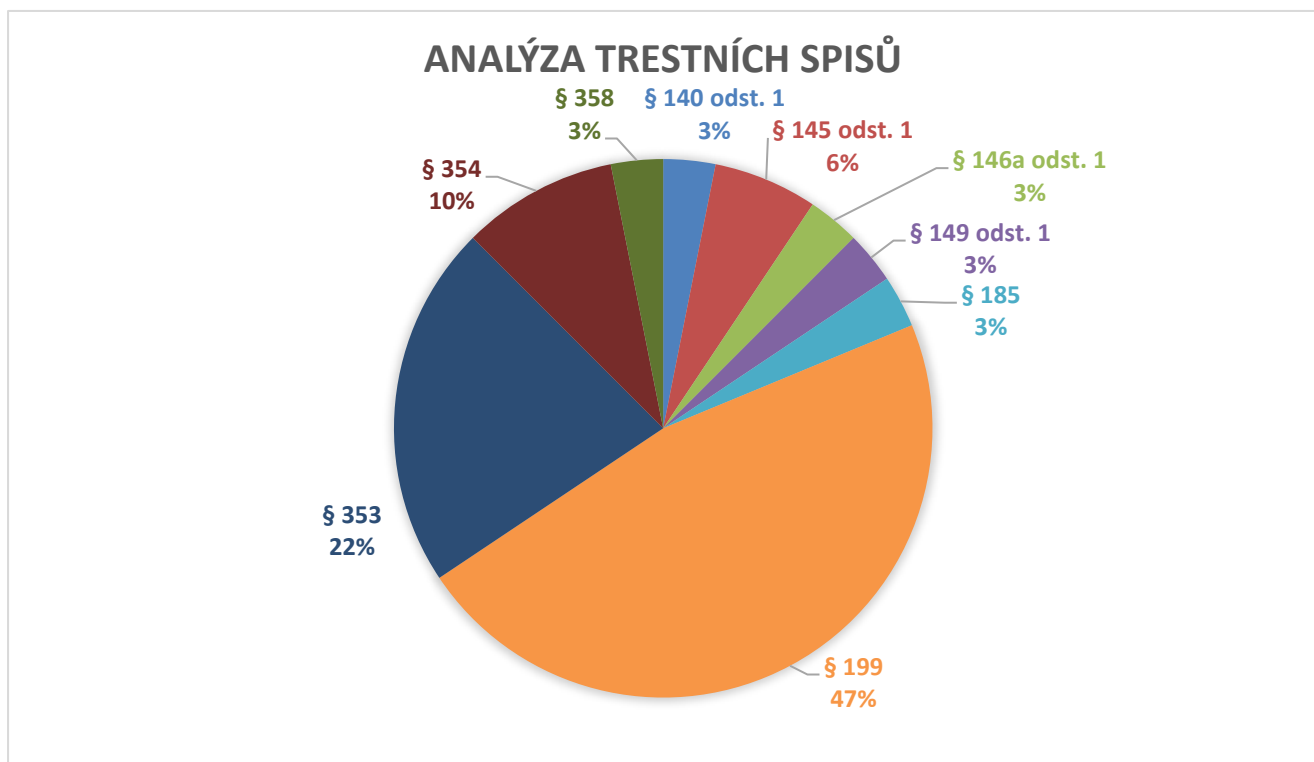
Z.Ú., Acorus. Definice domácího násilí [online]. In: . [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

Z.S., Bílý Kruh Bezpečí. Co je a co není domácí násilí [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>

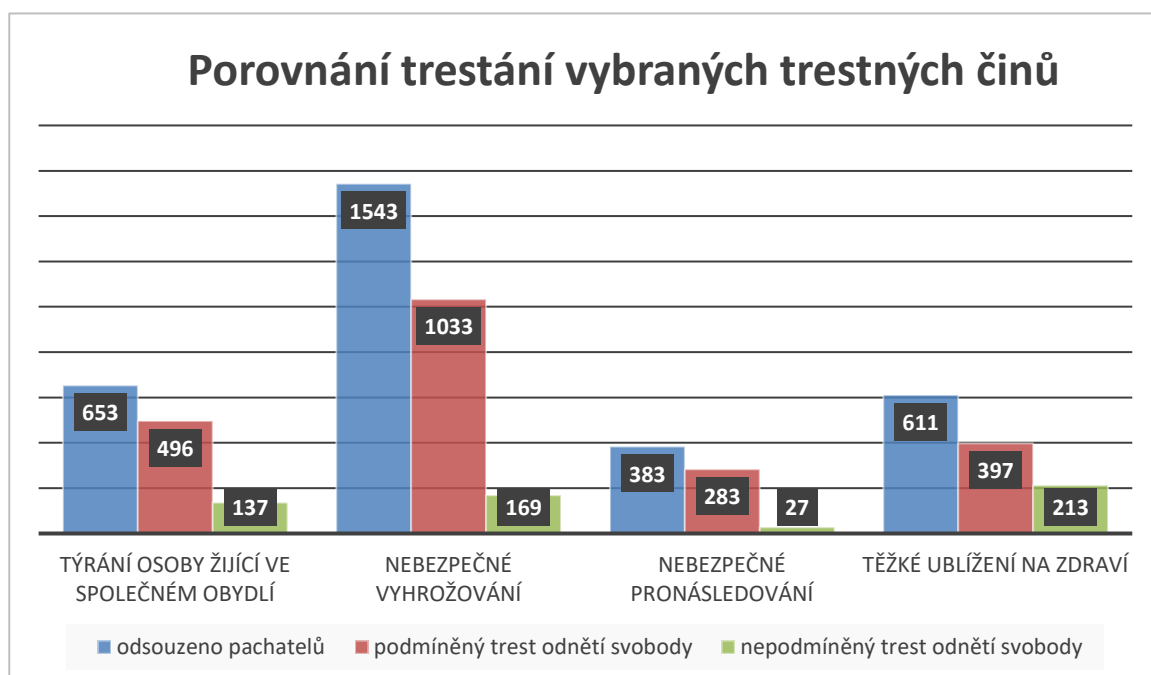
Z.S., Magdalenium. Definice pojmu domácí násilí [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.magdalenium.cz/definice-pojmu-domaci-nasili>

Přílohy

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

